

**T.C.
ANAYASA MAHKEMESİ**

**ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ
(AR-İÇ)**

KARARLAR BÜLTENİ

SAYI: 5

OCAK 2014-MART 2014

(ÖNEMLİ KARARLAR)

Anayasa Mahkemesi Başkanlığı

BEŞİNCİ SAYIYA ÖNSÖZ

23 Eylül 2012 tarihinde bireysel başvurunun işlemeye başlaması ile birlikte Anayasa Mahkemesi yeni bir döneme girmiştir.

İlk olarak Mahkemenin karar veren yargısal oluşumlarının sayısında önemli bir artış meydana gelmiştir: Daha önce sadece Genel Kurul şeklinde karar verirken artık bireysel başvuruların kural olarak esası hakkında karar vermek üzere iki bölüm ve kabul edilebilirliğinin tespiti için her bir bölüm altında üçer komisyon oluşturulmuştur. Mahkemenin bölümleri ve komisyonları arasında konu itibarıyla yetki açısından bir ayırım yapılmadığını belirtmek gerekir. Her bölüm ve her komisyon bireysel başvuruya ilişkin herhangi bir konuda karar alabilmektedir. Bu da Mahkemenin farklı birimlerinin verilen kararlardan haberdar olması zorunluluğunu getirmektedir.

İkinci olarak norm denetimi yaparken Mahkemenin verdiği kararların sayısı ve çeşidinin bireysel başvuruya göre son derece az olduğu bilinmelidir. Başvuru ve kararların sayısındaki bu artış, verilen kararların gerek Mahkeme çalışanları gerekse diğer muhatapları tarafından bilinir kılınması çabasını gerek kılmıştır.

Anayasa Mahkemesinin yargısal oluşumları kararlarını verirken daha önce kendisinin ve diğer oluşumların verdiği kararları dikkate almak zorundadır. Mahkemenin bu anlamda belki de *en zorlu sınavı içtihadta istikrarın sağlanmasıdır*. Bu zorluğun aşılması her şeyden önce içtihadın bilinebilirliği ile mümkündür. Ancak bu, Mahkemenin daha önceki içtihadını izlemek zorunda olduğu şeklinde anlaşılmalıdır. Bununla beraber eğer Mahkeme daha önceki içtihadını değiştirmek istiyorsa, bunun haklı ve ikna edici gerekçelerini ortaya koymalıdır ki hukuki güvenliğine saygı göstermiş olsun ve inandırıcılığını temin edebilsin.

Bireysel başvurunun muhataplarının da kararları bilmesi ve takibi önemlidir. Mahkemenin yerleşik içtihadını bilen kişiler, başvurularının başarı şansı konusunda belli kanaate sahip olacaklarından başvurularını ona göre formüle edecekler ya da başarı şansı yoksa hiç başvuru yapmayabileceklerdir. Böylece Mahkeme de gereksiz iş yükünden kurtulacaktır.

İçtihadın tanınmasında yaşanabilecek sıkıntıları aşmak ve onun bilinebilirliğinin sağlayacağı yararlar göz önünde bulundurularak Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nde Araştırma ve İctihat Birimine bu yönde bir görev de verilmiştir: *"Genel Kurul, Bölümler ve Komisyonlarca verilen ve içtihat açısından önem arz eden kararları takip ederek, bu konuda Mahkeme birimlerinde görev yapanların bilgilendirilmesi için dokümanlar hazırlamak ve gerekli çalışmaları yapmak."* (md. 26/2ç)

Bu sebeple Anayasa Mahkemesinin Bölümlerinden çıkan kararların herkes tarafından daha kolay bir şekilde bilinebilir kılınması için belli dönemler halinde kararın esaslı noktalarını ön plana çıkartarak anlatan bir Bülten çıkarılmasının yararlı olacağı düşünülmüştür.

Bültenin elektronik ve basılı şekilde üçer aylık dönemler halinde çıkarılmasının daha uygun olacağı düşünülmüştür. Elinizdeki bültende Bölümler tarafından Mahkeme İçtüzüğü'nün 33/3. maddesi çerçevesinde ilke kararını niteliğinde verilen kararlardan en önemlileri seçilerek sunulmaktadır.

Bültende kararların sunumunda yer alan başlıklardan;

“Karar Bilgileri”, kararın hangi yargısal oluşum tarafından verildiği, kararın tarihi ve sayısına ilişkin karar künye bilgisidir.

“Sistematik Kavramlar Dizisi”, o kararın ilgili olduğu kavramları ön plana çıkartmaktadır. Bu kavramlar anayasada geçen kavramlar olabileceği gibi (hukuk devleti vb.), Mahkemenin kendi içtihadını ile geliştirdiği kavramlar da (hukuk güvenliği, belirlilik ilkesi vb.) olabilir. Ayrıca bu kavramların mutlaka Mahkemenin esas incelemesine ilişkin olmasına da gerek yoktur. Usule ilişkin bir takım kavramların da (başvuru usulü, kişi bakımından yetkisizlik, açıkça dayanaktan yoksunluk vb.) burada yer almasının uygun olacağı düşünülmüştür. Bu kısmın temel amacı, kavramlar üzerinden giderek okuyucunun Mahkemenin belli alandaki içtihadına kolayca erişiminin sağlanmasıdır.

“Kararın Özü” başlığı altında kararın esas itibarıyla ilkesel anlamda ne anlattığı ifade edilmek istenmektedir. Mahkemenin bir hükme varırken hangi ilkeleri ve argümanları kullandığı kısa ve veciz bir şekilde aktarılmaktadır. Başka bir anlatımla başvurudan (iptal, itiraz ya da bireysel başvurudan) bağımsız olarak Mahkemenin bu kararda kullandığı ilkeler ortaya konulmaktadır. Bir önceki başlıkta geçen kavramlar bir anlamda Mahkeme içtihadı ile açılmaktadır.

Eğer karar konusunda daha ayrıntılı bir bilgiye ihtiyaç duyulursa bu durumda *“Kararın özeti”* başlığına bakılması uygun olacaktır. *“Kararın özeti”* şu hususları içermektedir: İlk kısımda objektif bir şekilde hak ihlali iddiasını çevreleyen olay ve olguların özeti yapılmaktadır. Bunun hemen ardından başvurucunun iddiaları ve talebi sıralanmaktadır. İkinci kısımda Mahkemenin somut olay bağlamında ihlal iddialarını değerlendirirken kullanacağı ilkeler ortaya konulmakta ya da hatırlatılmaktadır.

Son kısımda ise Mahkemenin vardığı sonuç kısa gerekçesiyle birlikte aktarılmaktadır. Bültenin elektronik versiyonunda sayfanın en sonunda Genel Kurul ve Bölümlerin kararlarının aslına ulaşılmasını sağlamak amacıyla köprü oluşturulmuş, kararların yayınlandığı internet adresi verilmiştir.

ARAŞTIRMA VE İÇTİHAT BİRİMİ

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM KARARLARI.....	5
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 20/2/2014 tarih ve 2012/603 sayılı kararı.	6
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 20/2/2014 tarih ve 2012/1051 sayılı kararı.....	9
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2012/1246 sayılı kararı.	13
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 9/1/2014 tarih ve 2013/533 sayılı kararı.	18
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 23/1/2014 tarih ve 2013/841 sayılı kararı.	21
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 14/1/2014 tarih ve 2013/2103 sayılı kararı.	27
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 23/1/2014 tarih ve 2013/2602 sayılı kararı.....	30
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 20/2/2014 tarih ve 2013/3175 sayılı kararı.....	34
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2013/3309 sayılı kararı.....	38
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2013/3912 sayılı kararı.....	41
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 14/1/2014 tarih ve 2013/5062 sayılı kararı.....	45
Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2013/5554 sayılı kararı.....	47
Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 6/3/2014 tarih ve 2014/912 sayılı kararı.	49

BÖLÜM KARARLARI

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 20/2/2014 tarih ve 2012/603 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk.

Adil yargılanma hakkı

Mahkemeye erişim hakkı,

Karar düzeltme para cezası,

Silahların eşitliği

Çelişmeli yargılanma ilkesi

Kararın Özü:

Gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla karar düzeltme istemlerinin reddi halinde uygulanan ve yüksek miktarda olmayan cezalar başvuru üzerinde aşırı bir yük oluşturmadığı gibi, bu yola başvurulmasını imkânsız hale getirmediği veya aşırı derecede zorlaştırmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde kabul edilemez.

Bilirkişi raporunu inceleme ve değerlendirme imkanının olmamasını ve başvurulara delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat tanınmamasını silahların eşitliği ve çelişmeli yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirilmektedir.

Başvurucunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olması bir hak ihlaline neden olacaktır.

Kararın Özeti:

Başvurucunun tarla olarak 30 yıldır zilyetliğinde bulundurduğunu iddia ettiği taşınmazlar, orman vasfında olmaları nedeniyle Hazine adına tespit edilmiş ve başvuru taşınmazların kendi adına tarla vasfıyla tescili talebiyle dava açmıştır. Başvurucu ve vekili 13/10/2011 tarihli duruşmaya mazeretleri nedeniyle katılmamışlar, aynı tarihli Mahkeme ara kararıyla, sundukları mazeret kabul edilmiş ve duruşma gününü UYAP üzerinden öğrenmelerine, sonraki duruşmanın 23/11/2011 tarihinde saat:10:15'te yapılmasına karar verilmiştir. UYAP üzerinde de sonraki duruşma günü olarak 23/11/2011 tarihi görüldüğü halde duruşma 21/11/2011 tarihinde yapılmış ve bu duruşmada mahkeme taşınmazların tespiti gibi tesciline karar vererek davayı reddetmiştir. Başvurucu ilk derece mahkemesi karar duruşma gününün kendisine yanlış bildirildiğini, duruşmanın yapılması öngörülen tarihten iki gün önce yapıldığını da ileri sürerek temyiz başvurusunda bulunmuştur. Temyiz

talebini inceleyen Yargıtay talebi reddederek yerel mahkeme kararını onamıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi de reddedilmiş ve karar aynı tarihte kesinleşmiştir. Başvurucu, sunduğu deliller doğru değerlendirilmeyerek kendisine ait olan taşınmazların Hazine adına tescil edildiğini, duruşma tarihinin kendisine yanlış bildirildiğini, bahsedilen karar duruşmasında sunulan bilirkişi raporu ve diğer delilleri değerlendirmesi engellenerek iddia ve savunma hakkının kısıtlandığını, Yargıtay temyiz incelemesinde usuli güvenceler ve temel haklar dikkate alınmadan gerekçesiz karar verildiğini, ayrıca Yargıtay'a yaptığı karar düzeltme isteminin reddedilerek kendisine para cezası verildiğini, bu nedenlerle mülkiyet hakkı ve hak arama hürriyetinin ihlal edildiğini iddia ederek yeniden yargılama yapılmasına ve tazminata hükmedilmesini talep etmiştir.

Mahkemeye Erişim Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, mahkemeye erişim hakkının, kural olarak mutlak bir hak olmayıp, sınırlandırılabilen bir hak olduğunu ancak kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini hatırlatmış ve gereksiz başvuruların önlenerek dava sayısının azaltılması ve böylece mahkemelerin fuzuli yere meşgul edilmeksizin uyuşmazlıkları makul sürede bitirebilmesi amacıyla karar düzeltme istemlerinin reddi halinde uygulanan ve yüksek miktarda olmayan cezaların başvurucular üzerinde aşırı bir yük oluşturmadığı gibi, bu yola başvurulmasını imkânsız hale getirmediği veya aşırı derecede zorlaştırmadığından mahkemeye erişim hakkının ihlali niteliğinde de kabul edilemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurucunun karar düzeltme isteminde bulunduğunu, Yargıtayca karar düzeltme istemi reddedilerek, başvurucu aleyhine toplam 203,00 TL para cezasına hükmedildiğini ancak başvurucunun savunmaları ve iddialarının, karar düzeltme safhasından önce iki derecede incelendiğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle derece Mahkemesi kararının onanmasından sonra karar düzeltme isteminin reddine karar verilmesi üzerine, başvurucular aleyhine para cezasına hükmedilmesinin açık bir ihlal niteliğinde olmadığı anlaşıldığından, başvurucuların bu yöndeki iddiaları "açıkça dayanaktan yoksun" bulunduğundan başvurunun bu kısmının kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Silahların Eşitliği İlkesi ve Çelişmeli Yargılanma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkının unsurlarından birisinin de silahların eşitliği ilkesi olduğunu, bu ilkenin tarafların usuli haklar bakımından aynı koşullara tabi tutulması ve taraflardan birinin diğerine göre daha zayıf bir duruma düşürülmeksizin iddia ve savunmalarını makul bir şekilde mahkeme önünde dile getirme fırsatına sahip olması anlamına geldiğini, kural olarak başvurucuların, davanın karşı tarafına tanınan bir avantajın kendisine zarar vermiş olduğunu veya

bu durumdan olumsuz etkilendiğini ispat etmek zorunda olmadığını, taraflardan birine tanınan, diğerine tanınmayan avantajın, fiilen olumsuz bir sonuç doğurduğuna dair delil bulunmasa da silahların eşitliği ilkesinin ihlal edilmiş sayılacağını hatırlatmıştır.

Mahkeme, ayrıca, silahların eşitliği ilkesinin tamamlayıcısı olan çelişmeli yargılanma hakkının, kural olarak bir hukuk ya da ceza davasında tüm taraflara, gösterilen kanıtlar ve sunulan görüşler hakkında bilgi sahibi olma ve bunlarla ilgili görüş bildirebilme imkânı verdiğini, bu çerçevede bilirkişi raporunun hazırlanma sürecine başvuruların katılamaması ve başvurulara delillerle ilgili görüş bildirmelerine fırsat verilmemesinin çelişmeli yargılanma hakkının ihlali olarak değerlendirildiğini, öte yandan, başvuru konusunun ayrı ve açık bir yanıt verilmesini gerektiren usul veya esasa dair iddialarının cevapsız bırakılmış olmasının bir hak ihlaline neden olacağını, başvuru konusunun usuli haklarının ihlal edildiğine yönelik somut şikâyetlerinin temyiz incelemesinde tartışılmamasının gerekçeli karar hakkının ihlali olarak görülebileceğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, Derece Mahkemesinin son duruşmayı önceki duruşmada belirtilen ve UYAP portalında görünen tarihten iki gün önce 21/11/2011 tarihinde, başvuru vekilinin bulunmadığı, davalı Hazine idaresinin vekili hazır olduğu halde yaptığını ve başvuru vekilinin bu duruşmaya katılmadığından bilirkişi raporlarını inceleme ve bununla ilgili görüşlerini Mahkemeye sunma imkânı bulamadığını, ayrıca başvuru vekili yaptığı temyiz başvurusunda özellikle, Kadastro Mahkemesinin duruşmayı belirlediği tarihten önce yaptığını ve bu nedenle karar duruşmasına katılmayarak bu duruşmada mahkemeye sunulan bilirkişi raporları ve diğer delilleri değerlendirmelerinin engellendiğini belirtmiş olmasına rağmen Yargıtayın bu hususu kararında tartışmaksızın temyiz edilen kararı onadığını tespit etmiştir.

Mahkeme açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere dosyanın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

Mahkeme, ayrıca, adil olmayan bir yargılamanın sonucundan hareketle mülkiyet iddiası tartışılmayacağından mülkiyet hakkına yönelik şikâyet konusunda bu aşamada karar verilmesine gerek görmemiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 20/2/2014 tarih ve 2012/1051 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk,

Konu bakımından yetkisizlik

Seçme, seçilme hakkı ve siyasi faaliyette bulunma hakkı,

Masumiyet karinesi,

Seyahat hürriyeti,

Adli kontrol.

Yurt dışına çıkış yasağı,

Kararın Özü:

Tutuklama yerine geçen “yurt dışına çıkamamak” tedbirine hükmedebilmek için, gerçekleştirilen yargılamanın esasının bir hükümlerle sonuçlanması gerekmediği gibi yargılamanın esasına ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesi de gerekmez.

AİHS’e Ek 4 No.lu Protokol’e ülkemiz taraf değildir. Bu nedenle, anılan Protokol kapsamında kalan ve Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik şikâyetle ilgili olarak bireysel başvuruda bulunulamaz.

Seçilme hakkı sadece seçimlerde aday olma hakkını değil, aynı zamanda ilgilinin seçildikten sonra milletvekili sıfatıyla temsil yetkisini fiilen kullanabilmesini de kapsar.

Seçilmiş milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yerine getirmelerini engelleyecek ölçüsüz müdahaleler halk iradesiyle oluşan siyasal temsil yetkisini ortadan kaldıracak, seçmen iradesinin parlamento’ya yansımaları önleyecektir.

Mahkemelerin milletvekili seçilen kişiler hakkında yurt dışına çıkamamak koruma tedbirine karar verirken seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının kullanılmasından kaynaklanan yarardan çok daha ağır basan, korunması gereken bir yararın varlığını somut olgulara dayanarak göstermeleri gerekir.

Bireysel başvuru incelemesi açısından, bir kimse hakkında suç isnadında bulunulmasından sonraki sanık statüsü ile aynı kimse hakkında mahkûmiyet kararı verilmesinden sonraki statü arasında esaslı fark bulunmaktadır. “Mahkûmiyet” kavramı işlendiği kanıtlanan bir suç nedeniyle “suçluluğun belirlenmesi”ni ifade eder. Mahkûmiyet, yargılamayı yapan mahkeme tarafından mahkûm edilmek anlamına gelir. Mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiği kabul edilmekte ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para

cezasına hükmedilmektedir. Mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi altına bulunma hali sona ermektedir. Bu açıdan mahkûmiyet kararının kesinleşmiş olması ayrıca gerekmez.

Kararın Özeti:

Başvurucu, silahlı terör örgütüne üye olmak suçlamasıyla gözaltına alınmış ve tutuklanmış, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı başvurusunun silahlı terör örgütüne üye olma suçunu işlediği iddiasıyla cezalandırılması için Ağır Ceza Mahkemesine ceza davası açmış, yargılama devam ederken başvuru milletvekili seçilmiştir. Başvurucunun tahliye talebi üzerine Mahkeme başvurusunun tahliyesine karar vermiş, herhangi bir güvenlik tedbirine de karar vermemiştir. Başvurucu, yeniden milletvekili seçilmiştir. Mahkeme başvurusunun, silahlı terör örgütüne üye olma suçundan 8 yıl 9 ay hapis cezası ile cezalandırılmasına ve karar kesinleşinceye kadar yurt dışına çıkmamak adli kontrol tedbirinin uygulanmasına karar vermiştir. Başvurucunun adli kontrol kararına karşı yaptığı itiraz başvurusu reddedilmiş ve karar aynı tarihte kesinleşerek başvurucuya tebliğ edilmiştir. Başvurucu, Mahkemenin nihai kararını temyiz etmiş; Yargıtay ilamı ile ilk derece mahkemesinin kararı onanmıştır. Başvurucu, hukuka aykırı olarak hakkında yurt dışına çıkmamak şeklinde adli kontrol tedbir kararı verildiğini, adli kontrol kararının ve itiraz incelemesini yapan mahkemenin kararının gerekçesiz olduğunu bu sebeple Anayasa'nın 141. maddesinin ihlal edildiğini, yurtdışına çıkamamak yasağının özgürlüğü kısıtlayıcı niteliğinin bulunduğunu, bu karara yapılan itiraz hakkında başvuru ve müdafinin görüşü alınmaksızın karar verilmiş olması nedeniyle özgürlük ve güvenlik hakkının ihlal edildiğini, yurtdışına çıkamamak adli tedbir kararının ideolojik ve politik bir karar olduğunu bu sebeple Anayasa'nın 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkesinin, kesinleşmiş bir karar bulunmadan yurtdışına çıkış yasağı konulmuş olmasının Anayasa'nın 38. maddesinde yer alan masumiyet karinesinin ve yasama dokunulmazlığını düzenleyen Anayasa'nın 83. maddesinin ihlali niteliğinde olduğunu, henüz kesin bir hüküm bulunmadan ve Parlamento kararı alınmadan bir parlamento üyesinin üzerinde hürriyeti kısıtlayıcı nitelikte yurtdışına çıkış yasağı tedbirinin uygulanmasının Anayasa'nın 23. maddesinde düzenlenen yerleşme ve seyahat özgürlüğünün ihlali niteliğinde olduğunu, düşünce açıklamalarının da parlamenter faaliyetlerinin ayrılmaz bir parçası olduğunu, parlamenterlerin yasama faaliyeti çerçevesinde yurt dışına çıkamamasının Anayasa'nın düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğünü düzenleyen 26. maddesine aykırı olduğunu, Mahkemenin tahliye kararında kendisinin kaçma şüphesinin bulunmaması sebebiyle tahliye edildiğini buna karşın aynı mahkemenin sonraki tarihli kararında bir gerekçeye dayanmadan yurtdışına çıkış yasağı konulmasının anayasal haklarının ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

Masumiyet Karinesi Yönünden

Anayasa Mahkemesi, ilgili mevzuat çerçevesinde, tutuklama yerine geçen “yurt dışına çıkamamak” tedbirine hükmedebilmek için, gerçekleştirilen yargılamanın esasının bir hükümle sonuçlanması gerekmeyeği gibi yargılamanın esasına ilişkin mahkeme kararının kesinleşmesinin de gerekmeyeğini hatırlatmıştır.

Mahkeme açıklanan nedenlerle, başvurusunun, yargılamanın esasına ilişkin kesinleşmiş bir mahkeme kararı bulunmadan hakkında yurt dışına çıkış yasağı tedbiri verilmesinin masumiyet karinesinin ihlali niteliğinde olduğunu ileri sürdüğü yargılama işleminde açık ve görünür bir ihlal saptanmadığından, başvurusunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Seyahat Hürriyeti Yönünden

Anayasa Mahkemesi, gerek Anayasa’nın 23. maddesi ve gerekse de AİHS’e Ek 4 No.lu Protokol’ün 2. maddesinde bir devletin ülkesi içerisinde seyahat özgürlüğü hakkı yer aldığı gibi aynı zamanda bir kimsenin bulunduğu devletin ülkesinden ayrılma özgürlüğü hakkının da yer aldığını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, ilk derece Mahkemesince başvuru hakkında, almış olduğu hürriyeti bağlayıcı cezanın yerine getirilmesini sağlamak amacıyla, “yurt dışına çıkamamak” güvenlik tedbirine hükmedilmesinin, kişinin ülkeden ayrılma hakkına yönelik bir kısıtlama oluşturduğu tespitini yapmış ancak AİHS’e Ek 4 No.lu Protokol’e ülkemizin taraf olmaması nedeniyle, anılan Protokol kapsamında kalan ve Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik şikâyetlerle ilgili olarak bireysel başvuruda bulunulamayacağı sonucuna ulaşmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle başvurusunun Anayasa’nın 23. maddesinde yer alan seyahat özgürlüğüne yönelik şikâyetle ilgili kısmının “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemezliğine karar vermiştir.

Seçme, Seçilme ve Siyasî Faaliyette Bulunma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, seçilme hakkının sadece seçimlerde aday olma hakkını değil, aynı zamanda ilgilinin seçildikten sonra milletvekili sıfatıyla temsil yetkisini fiilen kullanabilmesini de kapsadığını, bu bağlamda seçilmiş milletvekilinin yasama faaliyetine katılmasına yönelik müdahalenin, sadece onun seçilme hakkına değil, aynı zamanda seçmenlerinin serbest iradelerini açıklama hakkına ve siyasi faaliyette bulunma hakkına yönelik bir müdahale teşkil edebileceğini, seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkı ile ifade özgürlüğü arasında önemli bağlantılar olduğunu, seçilmiş milletvekillerinin yasama faaliyetlerini yerine getirmelerini engelleyecek ölçüsüz müdahalelerin halk iradesiyle oluşan siyasal temsil yetkisini ortadan kaldırmabileceğini, seçmen iradesinin parlamentoya yansımaları önleyebileceğini belirtmiştir. Mahkeme, öte yandan, seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma haklarının, meşru amaçlarla sınırlanabileceğini de hatırlatmıştır.

Mahkeme başvuru konusu olayda, başvurucunun siyasi bir faaliyette bulunmak amacıyla yurtdışına çıkmasının engellenmesinde başvurucunun "*siyasi faaliyette bulunma*" hakkına yönelik bir müdahale olduğunu, bu müdahalenin kanunla öngörülmüş olduğunu ve meşru bir amaç taşıdığını tespit etmiştir. Son olarak Mahkeme, mahkûmiyete karar verilmiş olmakla, isnat olunan suçun işlendiği, bundan failin sorumlu olduğunun sübuta erdiğinin kabul edilmekte olduğunu ve bu nedenle sanık hakkında hürriyeti bağlayıcı cezaya ve/veya para cezasına hükmedildiğini ve mahkûmiyetle birlikte kişinin kuvvetli suç şüphesi altına bulunma halinin sonra erdiğini belirtmiş ve somut olayda İlk Derece Mahkemesinin gerekçesine göre mahkûmiyet kararı ile "*yurt dışına çıkamamak*" güvenlik tedbiri arasında yeterli nedensellik ilişkisinin bulunduğu, bir koruma tedbiri niteliğindeki "*yurt dışına çıkamamak*" kararı nedeniyle başvurucunun mahkûmiyet kararından sonraki süreçte yurt dışına çıkamamasından ibaret müdahalenin demokratik toplumun gereklerine aykırı olmadığı gibi başvurucunun milletvekilliği görevlerini yapabilmesi nedeniyle amaçlanan hedefler açısından da ölçüsüz olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucunun seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2012/1246 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Adil yargılanma hakkı

Makul sürede yargılanma hakkı

Mülkiyet hakkı,

Mülkiyetten yoksun bırakma,

Kamulaştırma

Bedelin tespiti

Bedeli Geç ödemede faiz uygulanması

Kanunilik (Kanun ile sınırlama)

Kararın Özü:

4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinde kamulaştırma bedelinin tespiti davalarının sonuçlandırılması için öngörülen süreler mahkemelere yönelik süreler olduğundan düzenleyici niteliktedir. Kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında kamulaştırma işlemlerinin başlamasıyla kişilerin mülkiyet haklarını kullanmalarının kısıtlandığı, kamulaştırma bedelini ancak dava sonunda alabildikleri ve bu bedele 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine fıkra eklenmeden önce faiz uygulanmadığı göz önünde bulundurulduğunda bu davaların süratle sonuçlandırılması gerektiği açıktır.

Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kamu yararı amacıyla ve kanunla yapılması gerektiği hüküm altına alınırken (1) No.lu Protokol'ün 1. maddesi mülkiyetten yoksun bırakmanın kamu yararıyla, yasada öngörülen koşullarla ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yapılabileceğini öngörmektedir. AİHM, yasada öngörülen koşulları, bir diğer ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin de hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul ederken Anayasa, tüm sınırlandırmaların şekli anlamda kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağlamaktadır.

Kamulaştırma bedelinin tespitini yapan mahkemeler, taşınmazı kamulaştırılan bireylerin kayıplarını telafi edecek şekilde yeterli bir kamulaştırma bedelinin tazminat olarak hesaplanmasında ve bu surette bireylerin haklarını korumada görevli oldukları gibi kamunun fazla bedel ödeyerek zarara uğratılmasını da engellemekle yükümlüdürler. Yani mahkemeler, mülkiyet haklarına müdahale edilen bireylerin mülkiyet hakkı ile ulaşılmak istenen kamu yararı arasında makul bir denge kurmalıdır.

Kararın Özeti:

Başvurucuya ait taşınmazın da bulunduğu Ermenek ilçesinde Ermenek Barajı ve HES tesisleri projesi ve göl sahası inşaatı yapılması planlanmış ve idare tarafından kamu yararı ve kamulaştırma kararı alınmıştır. Projeye ilgili Bakanlar Kurulu Kararı ile acele kamulaştırma kararı alınmıştır. Bu karara istinaden idarece başvurucuya ait taşınmazın tamamının acele kamulaştırma yoluyla kamulaştırma bedelinin tespiti ve Hazine adına el konulması talebiyle dava açılmıştır. Mahkeme, bilirkişi raporuna dayanarak el koyma bedelini belirlemiş ve bedelin başvurucuya ödenmesine ve bahsedilen taşınmaza acele el konulmasına karar vermiştir. Müteakiben idare tarafından kamulaştırma bedelinin tespiti ve taşınmazın tescili davası açılmıştır. Mahkeme davanın kabulüne karar vermiş, Yargıtay içtihadı doğrultusunda yapılan keşif ve bilirkişi raporunda yer alan hususlara dayanmış ve sebze-tahıl münavebesi ile ağaçların verimleri ve taşınmaz üzerindeki yapının ayrı ayrı değerlerine göre, kamulaştırma bedelini Ermenek ve komşusu ilçeler ile Karaman ili tarım müdürlükleri verilerinin ortalamasını dikkate alarak tespit etmiş ve acele el koyma kararı sonrası ödenen bedeli mahsup ederek kalan bedelin başvurucuya ödenmesine ve taşınmazın baraj gölü içerisinde kalması nedeniyle tapu kaydının iptaliyle terkinine karar vermiştir. Mahkeme kararını başvuru ve idare temyiz etmiş, Yargıtay Mahkeme kararını düzelterek onamıştır. Başvurucu, taşınmazın rayiç değerinin olması gerekenden düşük belirlendiğini, uzun süren yargılamaya rağmen kamulaştırma bedeline faiz ödenmesi talebinin mahkemece reddedildiğini belirterek Anayasa'nın kamulaştırmaya ilişkin 46. maddesinde yer alan faiz ödenmesi ve 10. maddesinde yer alan eşitlik ilkelerine aykırı hüküm tesis edilmesi nedeniyle hak arama hürriyeti ve mülkiyet hakkının ihlal edildiğini iddia etmiş ve maddi zararlarına karşılık ek kamulaştırma bedeli, avans faizi ile yargılama giderlerinin kendisine ödenmesini, ayrıca taleplerinin yerindeliğinin ispatı için keşif ve bilirkişi incelemesi yapılmasını talep etmiştir.

Makul Süre Şikâyeti Yönünden

Anayasa Mahkemesi, makul sürede yargılanma hakkının amacının, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olduğunu, makul süre incelemesinde; yargılamaya intikal eden maddi vakıalar ve ispat araçlarından oluşan dava malzemesinin veya uygulanacak hukuk kurallarının karmaşık olması; tarafların genel olarak yargılama sürecindeki tutumu, yargılama sürecinin uzamasındaki etkisi ve usuli haklarını kullanırken gereken dikkat ve özeni gösterip göstermedikleri; yargı makamları yanında dava süreciyle ilgili kamu gücü kullanan tüm devlet organlarına atfedilebilir yapısal sorunlar ve organizasyon eksikliğinden kaynaklanan bir gecikme olup olmadığı ve yargılamanın süratle sonuçlandırılması hususunda gerekli özenin gösterilip gösterilmediği; başvuru için hukuki korumanın bir an önce gerçekleştirilmesindeki yararının ne olduğu gibi davanın niteliği ve niceliğine ilişkin birçok hususun birlikte değerlendirilmesi gerektiğini hatırlatmış, taraflar için 4/11/1983 tarih ve 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesinde kamulaştırma bedelinin tespiti davalarının sonuçlandırılması için öngörülen

sürelerin mahkemelere yönelik süreler olduğundan düzenleyici nitelikte olduğunu, ancak bu sürelerin aşılabileceği görülmekle birlikte kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında kamulaştırma işlemlerinin başlamasıyla kişilerin mülkiyet haklarını kullanmalarının kısıtlandığı, kamulaştırma bedelini ancak dava sonunda alabildikleri ve bu bedele 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine fıkra eklenmeden önce faiz uygulanmadığı göz önünde bulundurulduğunda bu davaların süratle sonuçlandırılması gerektiğini belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu olayda, kamulaştırma bedelinin tespiti davasında derece mahkemelerinin ihtilaf konusu olayla ilgili tutumunun özel bir karmaşıklık göstermediği, yargılamanın iki dereceli mahkeme önünde toplam 29 ay sürdüğü, ilk derece mahkemesinin bu süre zarfında, başvuru konusunun ve davacı idarenin iddialarına ilişkin karar vermek için davanın esasını incelediği, bedel tespitine esas verileri topladığı, bilirkişi raporuna başvurduğu, taraflara itiraz için süre verdiği, tarafların itirazlarını dikkate aldığı, bu itirazlara istinaden ek bilirkişi raporu aldığı; başvuru vekilinin mazeret bildirerek iki duruşmaya katılmadığı; davanın temyiz incelemesinin 8 ayda tamamlandığı ve yargılama süresinin bütünü dikkate alındığında mahkemeler nezdinde başvuru konusunun haklarını ihlal edecek şekilde bir gecikme olmadığı tespitini yapmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

Mülkiyet Hakkı ve Eşitlik İlkesine Yönelik Şikâyetler Yönünden

(Bedel Tespitiyle İlgili Şikâyetler)

Anayasa Mahkemesi, kamulaştırılan taşınmazın gerçek değerinin ödenmesi talebinin, Anayasa'nın 35. maddesinde yer alan mülkiyet hakkının kapsamına dâhil olduğunu, Anayasa'nın 35. maddesinde mülkiyet hakkına getirilecek sınırlamaların kamu yararı amacıyla ve kanunla yapılması gerektiği hüküm altına alınırken Sözleşme'ye Ek 1 No.lu Protokol'ün 1. maddesinin mülkiyetten yoksun bırakmanın kamu yararıyla, yasada öngörülen koşullarla ve uluslararası sözleşmelere uygun olarak yapılabileceğini öngördüğünü, AİHM'in, yasada öngörülen koşulları, bir diğer ifadeyle hukukiliği geniş yorumlayarak istikrar kazanmış yargı kararlarına dayanan içtihat yoluyla geliştirilmiş ilkelerin de hukukilik şartını karşılayabildiğini kabul edebildiğini ancak Anayasa'nın, tüm sınırlandırmaların şekli anlamda kanunla yapılacağını öngörerek Sözleşme'den daha geniş bir koruma sağladığını hatırlatmıştır. Mahkeme, 2942 sayılı Kanununun 11. maddesinin (f) bendinde araziler için kamulaştırma bedeli tespitinin taşınmazın kamulaştırma tarihindeki mevkii ve şartlarına göre ve olduğu gibi kullanılması halinde getireceği net getiri esas alınarak belirlenmesinin öngörüldüğünü, düzenli ve sürekli tarımsal getiri istatistiklerinin ise ülkemizde il ve ilçe tarım müdürlükleri tarafından il merkezi ve ilçeler düzeyinde tutulduğunu, bu nedenle mahkemeler ve mahkemelerin atadığı bilirkişilerin, Yargıtay'ın yerleşik içtihatları doğrultusunda özel bir durum olmadıkça

kamulaştırma bedelinin tespitinde resmi birer kurum olan il ve ilçe tarım müdürlüklerinin verilerini kullandıklarını; bununla beraber 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (f) bendinde "mevkii" kelimesinin kullanıldığını, mevki kelimesinin benzer iklim koşulları ve arazi yapısı nedeniyle benzer özelliklere sahip geniş toprak parçaları anlamında kullanıldığını belirtmiştir. Mahkeme ayrıca, Yargıtayın, Ermenek ilçesinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının 10/4/2002 tarihinde onaylanan proje kapsamında Ermenek'te baraj, HES tesisleri ve göl sahası inşaatı yapılması ilan edildikten sonraki dönemde tarım ilçe müdürlüğünün önceki yıllarda sabit bir seyir izleyen tarımsal getiri verilerini günlük hayatın olağan akışıyla bağdaşmayacak şekilde ve anlaşılacak derecede arttırıldığını dile getirerek 2003 yılı sonrasında kamulaştırmalarda bu ilçe verileri yanında çevre ilçeler ile Karaman İlinin kullanıma uygun verilerinin ortalamasının bedeli tespitinde kullanılmasını içtihat olarak benimsediğini ifade etmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, mahkemelerin Yargıtay içtihatlarını esas aldıklarını, Yargıtayın Ermenek ilçesi için belirlediği mevki kavramını daha geniş yorumlayan bedel tespiti yönteminin 2942 sayılı Kanun'un 11. maddesinin (f) bendine açıkça aykırı olmadığı gibi ikna edici gerekçesi ile keyfi olmaktan da uzak olduğunu, 2006 yılından beri istikrarlı olarak uygulanan bu yöntemin bireyler için erişilebilir ve bilinebilir olup başvuru konusu olayda 2010 yılında açılan kamulaştırma bedelinin tespiti davasında başvurucunun bahsedilen yerleşik içtihadı önceden öngörebilir bir durumda olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucunun mülkiyet hakkına yapılan müdahalede kanunilik ilkesinin ihlal edilmediğine karar vermiştir.

(Kamulaştırma Bedeline Faiz Ödenmemesi Şikâyeti)

Anayasa Mahkemesi, ilk olarak, başvuru konusu olayda, mülkiyetten yoksun bırakmanın meşru amacının bulunduğu ve kanuna uygun olarak yapıldığı anlaşıldığından başvurucunun faiz ödenmemesine yönelik şikâyetinin Anayasa'nın 35. maddesi kapsamında ölçülülük ilkesi yönünden inceleneceğini ifade etmiştir.

Mahkeme, Anayasa'nın 35. maddesine göre kişilerin mülkiyetlerinin ancak kanunla öngörülmuş usullerle ve kamu yararı gereği karşılığı ödenmek suretiyle ellerinden alınabileceğini, Anayasa'nın 13. maddesinde yer alan ölçülülük ilkesi gereği kişilerin mülklerinden mahrum bırakılmaları halinde elde edilmek istenen kamu yararı ile mülkünden mahrum bırakılan bireyin hakları arasında adil bir denge kurulması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme Anayasa'nın 46. maddesindeki düzenlemeye göre; kamulaştırma bedelinin nakden ve peşin olarak ödenmesi gerektiğini ancak tarım reformunun uygulanması, büyük enerji ve sulama projeleri ile iskân projelerinin gerçekleştirilmesi, yeni ormanların yetiştirilmesi, kıyıların korunması ve turizm amacıyla kamulaştırılan toprakların bedellerinin ödenmesinin taksitlendirilebileceğini, Kanun'un taksitle ödemeyi öngörebileceği bu hallerde ve herhangi bir sebeple ödenmemiş kamulaştırma bedellerinde devlet alacaklarına

uygulanan en yüksek faiz işletilebileceğini ancak Yargıtayın istikrar kazanan içtihatlarına göre, Anayasa'nın 46. maddesinde öngörülen faiz oranının ancak kesinleşip de ödenmeyen kamulaştırma bedelleri için işletilebileceğini dolayısıyla dava sonunda tespit edilen kamulaştırma bedelinin dava tarihinden itibaren devlet alacaklarına uygulanan en yüksek faizle ödenmesi talebinin yasal bir dayanağı veya yargı kararlarıyla oluşmuş ve istikrar kazanmış bir uygulaması bulunmadığını belirtmiştir.

Mahkeme, başvuru konusu davada, Ermenek Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından belirlenen kamulaştırma bedelinin Mahkeme kararıyla başvurucu adına banka hesaplarına kararı müteakip peşin olarak yatırıldığı bu durumda başvurucunun kamulaştırma bedeline devletin alacakları için öngörülen en yüksek faizin uygulanması talebinin Anayasa'nın 46. maddesi kapsamında yasal dayanağı bulunmadığı tespitini yapmıştır. Mahkeme ayrıca, kanun koyucunun kamulaştırma bedelinin tespiti davalarında davanın zamanında sonuçlandırılmaması halinde yargılama sürecinde kamulaştırma bedelinin enflasyon etkisiyle uğrayacağı değer kaybını telafi ederek benzer mağduriyetlerin önlenmesi maksadıyla 2942 sayılı Kanun'un 10. maddesine ek fıkra ekleyerek "*Kamulaştırma bedelinin tespiti için açılan davanın dört ay içinde sonuçlandırılmaması hâlinde, tespit edilen bedele bu sürenin bitiminden itibaren kanuni faiz işletilir.*" hükmünü getirdiğini ancak somut başvuruya konu kamulaştırma işleminde ise davanın, bahsedilen kanun hükmünün yürürlüğe giriş tarihinden önce sonuçlandırıldığını tespit etmiştir.

Öte yandan, Mahkeme, başvuru konusu olayda taşınmazın 25/5/2010 tarihi değerine göre tespit edilen kamulaştırma bedelinin bir kısmının başvurucuya gerçek değer esas alındığı tarihten yaklaşık bir yıl önce 6/5/2009 tarihli acele el koyma kararıyla ödendiğini, kalan kısmın ise bedel tespiti davası sonunda verilen 3/2/2012 tarihli kararla ödendiğini, İkinci ödemenin yapıldığı tarih ile bedelin esas alındığı tarih arasındaki değer aşınmasının kamulaştırma bedeline oranının % 6,32 olduğunu dikkate alarak bu değer kaybının başvurucu üzerine orantısız ve aşırı bir yük getirmediği sonucuna varmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına mülkiyet hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 9/1/2014 tarih ve 2013/533 sayılı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Konu bakımından yetkisizlik

Adil yargılanma hakkı

Mağdur başvurusu

Özel hayata saygı hakkı,

Kişisel verilerin korunması

İstihbarat raporları.

Kararın Özü:

Bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişiler, Sözleşme'nin 6. maddesinin koruma alanı dışında kalmaktadır. Bu kuralın istisnaları, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleridir.

Devlet, kişilerin özel ve aile hayatına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin haksız saldırılarını önlemekle yükümlüdür.

Özel hayat kavramı, bütün unsurlarıyla tanımlanamayacak kadar geniş bir kavram olup kişinin ismi ve kimliği, bireysel gelişimi, aile yaşamı yanında, dış dünya ile bağlantısını, başkaları ile ilişkisini, ticari ve mesleki faaliyetlerini de kapsar.

Devlet kişilerin özel ve aile hayatına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin haksız saldırılarını önlemekle yükümlüdür.

İstihbarat çalışmaları yoluyla bireylerin özel hayatlarına ilişkin bilgilerin toplanması ancak demokratik kurumları korumak için zorunlu olduğu ölçüde meşru görülebilir.

Özel hayata saygı hakkına ilişkin ihlal nedeniyle yapılacak inceleme kapsamında, öncelikle korunan menfaatin hakkın kapsamına girip girmediğinin, ikinci olarak hakkın kapsamı içinde olduğu tespit edilen menfaate yönelik bir müdahale olup olmadığının, müdahalenin varlığı halinde bunun Anayasa'nın 20. ve 13. maddelerinde öngörülen şartlara uygun olup olmadığının incelenmesi gerekmektedir.

Kararın Özeti:

Başvurucu serbest avukatlık yapmakta olup, kendisinin de aralarında olduğu bazı kişilerle ilgili İstanbul Emniyet Müdürlüğüne İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığının bir soruşturma dosyasına gönderilen bir yazı ekinde yer alan ve Milli İstihbarat Teşkilatınca (MİT) hazırlanan raporda kendisiyle ilgili yer alan bazı ifadelerin dava dosyasından çıkarılmasını talep etmiş, bu talep reddedilmiştir. Başvurucunun da aralarında bulunduğu beş avukat ilgililer hakkında suç duyurusunda bulunmuş, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, şikâyete konu edilen MİT mensupları hakkında soruşturmanın izne tâbi olması nedeniyle, izin vermeye yetkili kurum olan Başbakanlıktan izin talebinde bulunmuş ancak ilgililer hakkında “soruşturma izni verilmemesine” karar verilmiş, süreç sonunda, Başbakanlık tarafından soruşturma izni verilmediği gerekçesiyle “inceleme yapılmasına yer olmadığına” kesin olarak karar verilmiştir. Başvurucu, MİT tarafından istihbarî nitelikli bir raporda kişisel bilgilerinin hukuka aykırı olarak toplandığını, yürütülen soruşturma sonunda hazırlanan iddianame ekinde bu raporun yer aldığını, raporda kişisel, özel ve mesleki durumlarına ilişkin bilgilerin bulunduğunu, avukatlık mesleğine ilişkin faaliyetlerin suç olarak gösterildiğini, raporu düzenleyenler hakkındaki şikâyetle ilgili olarak soruşturma izni verilmemesi nedeniyle İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığınca kovuşturmaya yer olmadığına karar verildiğini belirterek, Anayasa’nın 2., 10., 20., 36., 40. ve 125. maddelerinin ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Adil Yargılanma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, bir ceza davasında üçüncü kişilerin suçlanması veya cezalandırılmasını talep eden mağdur, suçtan zarar gören, şikâyetçi veya katılan sıfatını haiz kişilerin, AİHS’in 6. maddesinin koruma alanı dışında kaldığını, bu kuralın istisnalarının, ceza davasında medeni hak talebine imkân veren bir sistemin benimsenmiş veya ceza davası sonucunda verilen kararın hukuk davası açısından etkili ya da bağlayıcı olması hâlleri olduğunu, 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu’nun yürürlüğe girmesi ile ceza muhakemesinde şahsi hak iddiasında bulunma imkânının ortadan kalktığını, dolayısıyla başvurusunun ceza muhakemesi sürecinde medeni haklarını ileri sürme imkânı bulunmadığını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, kovuşturmaya yer olmadığına dair kararın etkilerinin ceza muhakemesi süreci ile sınırlı olup hukuk mahkemeleri açısından bağlayıcı bir etkisi bulunmadığını, başvurusunun, suç işlediğini kişiler hakkında soruşturma açılmasını sağlamak amacıyla suç duyurusunda bulunduğunu ve talebinin bu kişilerin cezalandırılmasıyla sınırlı olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurusunun Anayasa’nın 36. maddesine dayanan ihlal iddiasının konusu, Anayasa’da güvence altına alınmış ve AİHS kapsamında olan temel hak ve özgürlüklerin koruma alanı dışında kaldığından

başvurunun bu kısmının, “konu bakımından yetkisizlik” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Özel Hayata Saygı Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, Devletin kişilerin özel ve aile hayatına keyfi olarak müdahale etmemek ve üçüncü kişilerin haksız saldırılarını önlemekle yükümlü olduğunu, özel hayat kavramının, bütün unsurlarıyla tanımlanamayacak kadar geniş bir kavram olup kişinin ismi ve kimliği, bireysel gelişimi, aile yaşamı yanında, dış dünya ile bağlantısını, başkaları ile ilişkisini, ticari ve mesleki faaliyetlerini de kapsadığını belirtmiştir. Mahkeme başvuru konusu olayda, başvuru icra ettiği avukatlık mesleğiyle ilgili ve mesleği nedeniyle oluşan ilişkileri hakkında olumlu veya olumsuz çağrışım yapacak değerlendirmelerin özel yaşamla ilgili olduğunu, istihbarat çalışmaları yoluyla bireylerin özel hayatlarına ilişkin bilgilerin toplanması ancak demokratik kurumları korumak için zorunlu olduğu ölçüde meşru görülebileceğini, silahlı bir devrim gerçekleştirmeyi amaçlayan yasa dışı bir örgüt ile ilgili istihbaratın temin edilmesi ve bu istihbaratın ilgili kurumlara ulaştırılmasının MİT’in yasal görevleri kapsamında gerçekleştirildiğini, bu bağlamda başvurucuya ilişkin bilgilerin de yer aldığı istihbarat raporunun Anayasa’nın 20. maddesinin ikinci fıkrasında yer alan milli güvenlik, kamu düzeni ve suç işlenmesinin önlenmesi amaçlarına yönelik olduğunu tespit etmiştir. Mahkeme, ayrıca, duruşmaların kural olarak kamuya açık yürütüldüğü dikkate alındığında, yasa dışı örgüt mensuplarıyla cezaevinde görüşen şahısların, örgüt üst yönetimi ile cezaevinde bulunanlar arasında aracılık/kuryelik yapabileceği ve başvuru icra ettiği avukatın bu örgütün mensuplarının davalarını genellikle takip eden bir avukat olarak önem arz eden şahıslar arasında olduğu yönündeki değerlendirmenin, sadece bir olgu ve durum tespiti olarak kabul edilemeyeceğini, bu değerlendirmenin başvuru icra ettiği avukatın kişiliğiyle ilgili bir kanaat oluşmasına neden olabilecek nitelikte olduğunu, bu kanaatin oluşmasına neden olabilecek değerlendirmenin, raporun dava dosyasında bulundurulmasıyla alenileştiğini ve demokratik bir toplumda, doğruluğu hiçbir şekilde sorgulanamamış ve denetime tabi tutulmamış istihbarî nitelikteki bilgilerin dava dosyasına konulması suretiyle alenileştirilmesinin kabul edilemeyeceğini ve ölçülü olduğunun da söylenemeyeceğini ifade etmiştir.

Mahkeme açıklanan nedenlerle, başvuru icra ettiği avukatlık mesleği nedeniyle oluşan ilişkileri çerçevesinde, olumsuz sayılabilecek bir değerlendirme içeren raporun kamuya duyurulması sonucunu doğuran uygulama nedeniyle özel yaşama saygı hakkının ihlal edildiğine ve ihlal kararının adil bir tatmin sağlaması nedeniyle ayrıca manevi tazminata hükmedilmesine yer olmadığına karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 23/1/2014 tarih ve 2013/841 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Adil yargılanma hakkı

Bağımsız ve tarafsız mahkeme

Askeri Yüksek İdare Mahkemesi

Mahkemeye erişim hakkı,

Nispi vekâlet ücreti,

Aleni yargılama hakkı

Duruşma hakkı

Yaşama hakkı,

Devletin negatif ve pozitif yükümlülükleri,

Askerde intihar.

Mağdur sıfatının ortadan kalkması

Kararın Özü:

Devletin sorumluluğunu gerektirebilecek şartlar altında gerçekleşen ölüm olaylarında Anayasa'nın 17. maddesi, devlete, elindeki tüm imkânları kullanarak, bu konuda ihdas edilmiş yasal ve idari çerçevenin yaşamı tehlikede olan kişileri korumak için gereği gibi uygulanmasını ve bu hakka yönelik ihlallerin durdurulup cezalandırılmasını sağlayacak etkili idari ve yargısal tedbirleri alma görevi yüklemektedir. Bu yükümlülük, kamusal olsun veya olmasın, yaşam hakkının tehlikeye girebileceği her türlü faaliyet bakımından geçerlidir. Bu kapsamda, bazı özel koşullarda devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunmaktadır. Zorunlu askerlik hizmeti için de tartışmasız bir şekilde geçerli olan bu yükümlülüğün ortaya çıkması için askeri mercilerin, kendi kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek gerekmektedir. Ancak özellikle insan davranışının öngörülemezliği, öncelikler ve kaynaklar değerlendirilerek yapılacak işlemin veya yürütülecek faaliyetin tercihi göz önüne alınarak; pozitif yükümlülük, yetkililer üzerine aşırı yük oluşturacak şekilde yorumlanmamalıdır. Bu çerçevede Anayasa Mahkemesince yapılacak incelemede, basit bir ihmali veya değerlendirme hatasını aşan bir kusurun askeri yetkililere atfedilebilir atfedilemeyeceğinin ortaya konulması gerekmektedir.

Yaşam hakkının korunması, silâh altındaki bir askerin, askeri makamların kontrolü altında iken “şüpheli” bir biçimde ölmesi durumunda, bağımsız ve tarafsız bir şekilde etkili ve uygun resmi bir soruşturmanın yürütülmesini de gerekli kılmaktadır. Bu amaçla yürütülen araştırma ve soruşturmanın öncelikle olayların tam olarak nasıl meydana geldiğinin belirlenmesini, ikinci olarak ise sorumluların tespit edilmesini ve gerek görüldüğünde cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olması gerekir. Bu kapsamda yürütülen işlemler, ön soruşturma aşamasının ötesine geçmeli ve yargı aşaması da dâhil bütün süreç Anayasa’nın 17. maddesinin gereklerine cevap vermelidir.

Anayasa Mahkemesi açısından, idari makamlar ve derece mahkemeleri tarafından başvuru lehine bir tedbir ya da kararın alınması suretiyle ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi halinde ilgili tarafın artık mağdur olduğu ileri sürülemeyecektir. Bu iki koşul yerine getirildiği takdirde, bireysel başvuru mekanizmasının ikincil niteliği dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yapmasına gerek kalmayacaktır. Bu kapsamda, Anayasa’nın 17. maddesine ilişkin şikâyetler açısından, kapsamlı bir ceza soruşturmasını müteakip yapılan ve makul bir tazminata hükmedilmesi ile sonuçlanan idari dava yolu, etkili bir başvuru yoludur ve mağdur sıfatını ortadan kaldıracaktır.

Dava sonucundaki başarıya dayalı olarak taraflara vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü öngörülmesi mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama oluşturur. Bu yükümlülüklerin kapsamını belirlemek kamu otoritelerinin takdir yetkisi içindedir. Öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmediği ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiği söylenemez. Buna karşılık bir hukuki uyumsuzluğu mahkeme önüne taşıyan başvuru sahiplerinin, reddedilen dava konusu miktar üzerinden hesaplanan vekâlet ücretini karşı tarafa ödemeye mahkûm edilmeleri ihtimali veya olgusu, belirli dava koşulları çerçevesinde mahkemeye başvurularını engelleme ya da mahkemeye başvurularını anlamsız kılma riski taşımaktadır. Bu çerçevede, davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantılılığı, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını teşkil etmektedir.

Kararın Özeti:

Başvurucuların ikisinin çocuğu ve diğer yedisinin kardeşi olan Şaban Koçak, askerlik görevini yerine getirirken kendisine kalorifer kazan dairesinin zimmeti verilmiş, 2/5/2010 tarihinde kendi görev mahalli olan karakolun kazan dairesinde diğer bir askerin hücum yeleşinden aldığı dolu şarjörü kendi silahına takarak kendisini vurmuş ve hayatını kaybetmiştir. Olayla ilgili olarak Askeri Savcılık soruşturma başlatmış, soruşturma sonucunda başkasına atfedilebilecek bir suç unsuru bulunmadığı belirtilerek kovuşturmayaya yer olmadığına karar verilmiştir. Bunun üzerine başvuru sahipleri uğradıkları maddi ve manevi zararların tazmini amacıyla idareye başvurmuşlar, başvurularının zimnen reddi üzerine Askeri Yüksek İdare Mahkemesine (AYİM) dava açmışlardır. AYİM başvuru sahiplerinin tamamı için yapılan toplam 250.000 TL maddi ve 100.000 TL manevi tazminat talebinin, olayın meydana geliş şekli, tarihi, müteveffanın askerlik statüsü, davacıların sosyal durumları ve müteveffanın müterafik kusuru dikkate alınarak, Şaban Koçak’ın anne

ve babası için toplam 7.100 TL maddi, davacıların tamamı için toplam 5.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir. Davanın reddedilen kısmı üzerinden nispi olarak hesaplanan 19.624 TL vekâlet ücretinin davacı olan başvuruculardan alınarak davalı idareye ödenmesine karar verilmiştir. Bu karara karşı yapılan karar düzeltme başvurusu reddedilmiştir. Başvurucular, idarenin intihar eden yakınlarının psikolojik sıkıntılarından haberdar olmasına rağmen yaşamını korumak için gerekli tedbirleri almayı ihmal ettiğini, askeri savcılık tarafından yürütülen soruşturmanın etkili, caydırıcı ve sorumluları cezalandırıcı nitelikte olmadığını, AYİM’de görülen davada duruşma yapılmadığını, ilgililerin kusurlarının tespiti ve müteveffanın psikolojik durumunun tespiti için bilirkişiden rapor alınmadığını, sadece hesap bilirkişisinden hesaplama konusunda görüş alındığını, müteveffaya oranı ve kaynağı belli olmayan bir kusur izafe edildiğini, başvuruculardan bir kısmının tazminat talebinin cevapsız bırakıldığını, AYİM’in bağımsız ve tarafsız nitelikte olmadığını, ilgili usul kanununun yanlış uygulanması sonucu kendilerine hükmedilen tazminattan daha yüksek miktarda vekalet ücreti yüklendiğini belirterek Anayasa’da düzenlenen yaşam hakkı ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüşlerdir.

Anayasa’nın 17. Maddesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi, bazı özel koşullarda devletin kişinin kendi eylemlerinden kaynaklanabilecek risklere karşı yaşamı korumak amacıyla gerekli tedbirleri alma yükümlülüğü de bulunduğunu, zorunlu askerlik hizmeti için de tartışmasız bir şekilde geçerli olan bu yükümlülüğün ortaya çıkması için askeri mercilerin, kendi kontrolleri altındaki bir kişinin kendini öldürmesi konusunda gerçek bir risk olduğunu bilip bilmediklerini ya da bilmeleri gerekip gerekmediğini tespit etmek, böyle bir durum söz konusu ise bu riski ortadan kaldırmak için makul ölçüler çerçevesinde ve sahip oldukları yetkiler kapsamında kendilerinden beklenen her şeyi yapıp yapmadıklarını incelemek gerektiğini ve yapılacak incelemede, basit bir ihmali veya değerlendirme hatasını aşan bir kusurun askeri yetkililere atfedilebilir atfedilemeyeceğinin ortaya konulması gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, ayrıca, yaşam hakkının korunmasının, silâh altındaki bir askerin, askeri makamların kontrolü altında iken “*şüpheli*” bir biçimde ölmesi durumunda, bağımsız ve tarafsız bir şekilde etkili ve uygun resmi bir soruşturmanın yürütülmesini de gerekli kıldığını, bu amaçla yürütülen araştırma ve soruşturmanın öncelikle olayların tam olarak nasıl meydana geldiğinin belirlenmesini, ikinci olarak ise sorumluların tespit edilmesini ve gerek görüldüğünde cezalandırılmasını sağlayacak nitelikte olması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme başvuru konusu olaydaki gibi genel olarak bazı sorunları olduğu bilinen bir askerin ilgisiz bir zamanda silah ve mühimmat istemesi gibi çok açık bir şekilde intihar eylemine girişebileceği konusunda işaretlerin olması ve bu durumun yetkililere bildirilmesi halinde, idarenin bu konuda önleyici tedbirler almasının kendisinden beklenebileceği; başvuru konusu olayın özel koşulları göz önünde bulundurulduğunda, müteveffanın intihar edebileceği konusunda uyarıcı nitelikteki belirtiler ortaya çıkmasına ve kendisine bildirilmesine

rağmen idarenin gerekli önlemleri aldığı söylenemeyeceği tespitinde bulunmuş ve AYİM'in de bu yöndeki tespiti ile yaşam hakkının devlete yüklediği yaşamı koruma pozitif yükümlülüğünün ihlal edildiği sonucuna ulaştığına işaret etmiştir. Mahkeme bununla birlikte, idari makamlar ve derece mahkemeleri tarafından başvuru lehine bir tedbir ya da kararın alınması suretiyle ihlalin tespit edilmesi ve verilen karar ile bu ihlalin uygun ve yeterli biçimde giderilmesi halinde ilgili tarafın artık mağdur olduğunun ileri sürülemeyeceğini, bu iki koşul yerine getirildiği takdirde, bireysel başvuru mekanizmasının ikincil niteliği dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin inceleme yapmasına gerek kalmadığını ifade etmiştir. Mahkeme başvuru konusu olay açısından, AYİM'in kararında açık bir şekilde ihlal tespitinin yapıldığı ve buna dayalı olarak başvuru sahiplerine uğradıkları maddi ve manevi zararın karşılığı olarak yargılama kapsamında alınan bilirkişi raporundan yararlanılarak toplam 12.100 TL maddi ve manevi tazminata hükmedildiğine dikkat çekerek belirlenen tazminat miktarları ile davanın koşulları ve başvuru sahiplerinin uğradığı zararlar arasında açık bir orantısızlık bulunmadığı tespitinde de bulunmuştur.

Öte yandan, Mahkeme, yaşanan intihar sonrasında yürütülen ceza soruşturmasında bir eksikliğin bulunduğu söylenemeyeceğini ve yürütülen ceza soruşturmasında yaşam hakkının usuli boyutunun ihlaline neden olabilecek bir yön bulunmadığını tespit etmiş ve sonuç olarak başvuru konusu olayda yaşam hakkına ilişkin şikâyetler açısından, kapsamlı bir ceza soruşturmasını müteakip ihlali tespit eden ve makul bir tazminata hükmeden etkili bir idari dava yolunun bulunduğu kanaatine ulaşmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, yaşam hakkı yönünden başvuru sahiplerinin mağdur sıfatının kalktığı anlaşıldığından başvurunun bu bölümünün kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

AYİM'in Bağımsız ve Tarafsız Olmadığı Yönündeki İddialar Yönünden

Mahkeme AYİM'in bağımsız ve tarafsız olmadığı yönündeki iddialar açısından önceki kararlarına atıfla, AYİM'in oluşumu, statüsü ve görevlerinin Anayasa ve ilgili Kanun'da hüküm altına alındığını, AYİM'e atanan askeri hâkimlerin bağımsızlığının Anayasa ve ilgili Kanun hükümleri ile garanti altına alındığını, atanma ve çalışma usulleri yönünden, askeri hâkimlerin bağımsızlıklarını zedeleyecek bir hususun olmadığını, kararlarından dolayı idareye hesap verme durumunda bulunmadıklarını ve disipline ilişkin konuların AYİM Yüksek Disiplin Kurulunca incelenip karara bağlandığını hatırlatmıştır.

Mahkeme açıklanan nedenlerle AYİM'in bağımsız ve tarafsız olmadığı yönündeki iddiaların "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı Yönünden (Duruşma Yapılmaması Nedeniyle)

Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkının temel unsurlarından birisinin de yargılamanın açık ve duruşmalı yapılması ilkesi olduğunu bu ilkenin amacının adli mekanizmanın işleyişini kamu denetimine açarak yargılama faaliyetinin saydamlığını güvence altına almak ve yargılamada keyfiliği önlemek olduğunu, ancak her türlü yargılamanın mutlaka duruşmalı yapılması gibi bir zorunluluk olmadığını, adil yargılama ilkelerine uyulmak şartıyla usul ekonomisi ve iş yükünün azaltılması gibi amaçlarla bazı yargılamaların duruşmadan istisna tutulmasının ve duruşma yapılmaksızın karara bağlanmasının anayasal hakların ihlalini oluşturmayacağını belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, yargılamanın evrak üzerinden yapılacağını kurala bağlandığını, duruşma yapılmasının talebe veya Mahkemenin takdirine bağlı kılındığını, idari yargılama sürecinde tarafların iddia veya savunmalarının yazılı olarak alındıktan ve önceki ceza soruşturması sürecinde elde edilen deliller dikkate alındıktan sonra bir karara bağlandığını belirterek yargılamanın salt dosya üzerinden yapılmasının adil yargılanma hakkının ihlaline yol açtığının söylenemeyeceği tespitini yapmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının bir ihlalin olmadığı açık olduğundan “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı Yönünden (Mahkemeye Erişim Hakkının İhlali Nedeniyle)

Anayasa Mahkemesi, kişinin mahkemeye başvurmasını engelleyen veya mahkeme kararını anlamsız hale getiren, bir başka ifadeyle mahkeme kararını önemli ölçüde etkisizleştiren sınırlamaların mahkemeye erişim hakkını ihlal edebileceğini, dava sonucundaki başarıya dayalı olarak taraflara vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü öngörülmesinin de bu kapsamda mahkemeye erişim hakkına yönelik bir sınırlama oluşturduğunu, öngörülen yükümlülükler dava açmayı imkânsız hale getirmediği ya da aşırı derece zorlaştırmadıkça mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğinin söylenemeyeceğini, davanın özel koşulları çerçevesinde masrafların makullüğü ve orantılılığının, mahkemeye erişim hakkının asgari sınırını teşkil ettiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru aleyhine 19.264 TL vekâlet ücretine hükmedildiğini, başvuru hak kazandıkları 12.100 TL tazminatın çok üzerinde bir vekâlet ücreti ödeme yükümlülüğü altına girdiklerini; somut olayın koşulları bir bütün halinde değerlendirildiğinde, başvuru davanın dava açtığı sırada ıslah imkânının olmaması nedeniyle hak kaybına uğramamak amacıyla talebini yüksek tuttuğunu, hak kazandığı tazminatın çok üzerinde bir tutarı vekâlet ücreti adı altında davalı idareye geri ödemek zorunda bırakıldığını ve açılan tazminat davasının bu şekilde başvuru açısından anlamsız hale geldiğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru Anayasa'nın 36. maddesinde güvence altına alınan mahkemeye erişim hakkının ihlal edildiğine ve başvuruculara

müştereken ve takdiren toplam 25.000 TL manevi tazminat ödenmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 14/1/2014 tarih ve 2013/2103 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Konu bakımından yetkisizlik,

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Adil yargılanma hakkı

Kamu görevlileri ile ilgili uyuşmazlıklar

Savunma hakkı

Yargılamanın sonucunun adil olmadığı

Etkili başvuru hakkı

Kararın Özü:

Kamu hizmetinde istihdam konusundaki uyuşmazlıkların adil yargılanma hakkının kapsamı dışında tutulabilmesi için devletin söz konusu uyuşmazlığa ilişkin mahkemeye başvuru hakkını tanımamış olması ve bu yoksun bırakmanın devletin menfaatiyle ilgili objektif sebeplerle haklı kılınması koşullarının birlikte gerçekleşmesi gerekir. Devlet memurluğuna atanmamaya ilişkin uyuşmazlığı karara bağlamaya yetkili yargı mercilerine başvuru hakkı bulunduğundan bu uyuşmazlığın Anayasa ve Sözleşme’de güvence altına alınan adil yargılanma hakkının koruma alanı ve dolayısıyla Anayasa Mahkemesinin konu bakımından yetkisi kapsamında yer aldığı açıktır.

Anayasa’nın 36. maddesi ile Sözleşme’nin 6. maddesi hükümlerinden anlaşılacağı üzere adil yargılanma hakkı dava sürecine özgülenmiştir. Ancak, dava öncesi ya da sonrasındaki süreçte yaşanan birtakım ihlal ya da eksiklikler yargılamanın bir bütün olarak adillğine zarar verebilecek nitelikte ise adil yargılanma hakkının sağladığı güvencelerin dava öncesi ya da sonrasındaki süreçler için de uygulanması gerekmektedir. Öte yandan, adil yargılanma hakkının davadan önceki ve sonraki aşamalara uygulanması uyuşmazlığa konu olayın ve yargılama sürecinin koşullarına bağlı olup, her davada ayrıca incelenmesi gereken bir husustur.

Adil yargılanma hakkının garanti altına aldığı güvencelerden biri olan savunma hakkı, Sözleşme’nin 6. maddesinin 1. fıkrasında yer alan hakkaniyete uygun yargılamanın gerçekleşmesi için sağlanması gereken haklardan biri olmakla birlikte bu hakkın Anayasa’nın 36. maddesi ve Sözleşme’nin 6. maddesi kapsamında uygulanması, belirli durumlar haricinde yargılama sürecine mahsustur.

İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması

ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır.

Adil yargılanma hakkı bireylere dava sonucunda verilen kararın değil, yargılama sürecinin ve usulünün adil olup olmadığını denetleme imkânı verir. Bu nedenle, bireysel başvuruda adil yargılanmaya ilişkin şikâyetlerin incelenebilmesi için başvuruçunun yargılama sürecinde haklarına saygı gösterilmediğine, bu çerçevede yargılama sürecinde karşı tarafın sunduğu deliller ve görüşlerden bilgi sahibi olmadığı veya bunlara etkili bir şekilde itiraz etme fırsatı bulamadığı, kendi delillerini ve iddialarını sunamadığı ya da uyuşmazlığın çözüme kavuşturulmasıyla ilgili iddialarının derece mahkemesi tarafından dinlenmediği veya kararın gerekçesiz olduğu gibi, mahkeme kararının oluşumuna sebep olan unsurlardan değerlendirmeye alınmamış eksiklik, ihmal ya da açık keyfiliğe ilişkin bir bilgi ya da belge sunmuş olması gerekir.

Başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğü başvuruçuya aittir.

Kararın Özeti:

Başvurucu kamu görevlerine ilk defa atanacaklar için yapılan devlet memurluğu sınavında başarılı olarak memur kadrosuna yerleştirilmiş ancak göreve başlamak için sunduğu belgelerin incelenmesi sonucunda, memur olma şartlarını taşımadığı gerekçesiyle atamasının yapılmamasına karar verilmiş, söz konusu işlemin tesisinden sonra Mahkeme kararıyla başvuruçunun (memur olmaya engel) memnu haklarının geri verilmesine hükmedilmiş, başvuruçunun atamama işleminin iptali istemiyle açtığı dava, dava konusu işlemin tesis edildiği tarihte memnu haklarının iadesi yönünde verilmiş bir mahkeme kararının bulunmadığı gerekçesiyle reddedilmiş ve bu karar Danıştayca onanmıştır. Başvurucu, memnu haklarının kendisine iade edilmesine ve memur olma şartları taşınmasına rağmen atamasının yapılmadığını, idarece işlemin tesisi aşamasında kendisine savunma hakkı verilmediğini ve adil yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetlerini dile getirebileceği etkili bir iç hukuk yolunun bulunmadığını belirterek Anayasa'nın 2., 15/2., 17/1., 36., 38., 138., 142. maddelerinde güvence altına alınan haklar ile Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin 6. ve 13. maddelerinde güvence altına alınan haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Adil Yargılanma Hakkı Yönünden (Savunma Hakkı)

Anayasa Mahkemesi, adil yargılanma hakkına dayanan, ancak yargılama süreci dışında meydana geldiği ileri sürülen ihlal iddialarına ilişkin başvuruların, istisnai durumlar dışında Anayasa ve Sözleşme kapsamı dışında kalacağından,

bireysel başvuruya konu olamayacağını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, savunma hakkının ihlal edildiği iddiasının yargılama sürecinden önceki bir aşama olan idari işlemin tesisi aşamasına ilişkin olduğunu ve olayda adil yargılanma hakkının uygulanmasını gerektirir istisnai bir durumun da bulunmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının, “*konu bakımından yetkisizlik*” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı Yönünden (Yargılamanın Adil Olmadığı)

Anayasa Mahkemesi ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmamasının bireysel başvuru incelemesine konu olamayacağını, bunun tek istisnasının, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olması olduğunu, bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvuruların açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda başvurucunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucu tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının “*açıkça dayanaktan yoksun olması*” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Etkili Başvuru Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, başvuruya konu ihlal iddiasıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını kanıtlama yükümlülüğünün başvurucuya ait olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme başvuru konusu olayda, başvurucu tarafından soyut şekilde Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin etkili başvuru hakkını düzenleyen 13. maddesi ile ilgili iki kararına atıfta bulunulmakla birlikte, etkili başvuru hakkının nasıl ihlal edildiğine ilişkin bir açıklama ve kanıtlamada bulunulmadığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurunun bu kısmının “*açıkça dayanaktan yoksun olması*” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 23/1/2014 tarih ve 2013/2602 sayılı kararı.

Sistemantik Kavramlar Dizisi

İfade hürriyeti

Basın hürriyeti

İftira

Hakaret

Hükmün açıklanmasının geri bırakılması

Kararın Özü:

İfade özgürlüğü, sadece “düşünce ve kanaate sahip olma” özgürlüğünü değil aynı zamanda sahip olunan “düşünce ve kanaati (görüşü) açıklama ve yayma”, buna bağlı olarak “haber veya görüş alma ve verme” özgürlüklerini de kapsamaktadır.

İfade özgürlüğünün toplumsal ve bireysel işlevini yerine getirebilmesi için, AİHM’in de ifade özgürlüğüne ilişkin kararlarında sıkça belirttiği gibi, sadece toplumun ve devletin olumlu, doğru ya da zararsız gördüğü “haber” ve “düşüncelerin” değil, devletin veya halkın bir bölümünün olumsuz ya da yanlış bulduğu, onları rahatsız eden haber ve düşüncelerin de serbestçe ifade edilebilmesi ve bireylerin bu ifadeler nedeniyle herhangi bir yaptırıma tabi tutulmayacağından emin olmaları gerekir. İfade özgürlüğü, çoğulculuğun, hoşgörünün ve açık fikirliliğin temeli olup bu özgürlük olmaksızın “demokratik toplumdan” bahsedilemez.

Halk adına kamunun gözcülüğü işlevini gören basının işlevini yerine getirebilmesi özgür olmasına bağlı olduğundan basın özgürlüğü, herkes için geçerli ve yaşamsal bir özgürlüktür.

Toplumsal işlevini yerine getirebilmesi için basının özgür olması kadar sorumluluk bilinci ile hareket etmesi de şarttır. Bu bağlamda geniş halk kitlelerinin düşünce ve kanaatleri üzerinde etki yapan ve onları harekete geçirebilen basının basın etik kurallarına uyması, bireylerin hak ve özgürlüklerini ihlal edecek tutum ve davranışlardan kaçınması gerekir.

İfade ve basın özgürlüğüne yönelik sınırlamalar konusunda devletin ve kamu makamlarının takdir yetkisine sahip olduğu belirtilmelidir. Ancak bu takdir alanı da Anayasa Mahkemesinin denetimine tabidir. Demokratik toplum düzeninin gereklerine uygunluk, ölçülülük ve öze dokunmama kriterleri çerçevesinde yapılacak denetimde genel ya da soyut bir değerlendirme yerine, ifadenin türü, şekli, içeriği, açıklandığı zaman, sınırlama sebeplerinin niteliği gibi çeşitli unsurlara göre farklılaşan ayrıntılı bir değerlendirme yapılmasına ihtiyaç bulunmaktadır.

Kişilerin hak ve şöhretlerinin korunması kapsamında ifade özgürlüğüne müdahalenin demokratik toplumlarda gerekliliği konusunda sade vatandaşlarla,

kamuya mal olmuş kişileri, kamu görevlileriyle siyasetçileri birbirlerinden ayırarak değerlendirmeler yapmak gereklidir.

İlke olarak demokratik toplumda şiddet çağrısı veya nefret söylemlerinin varlığı hâlinde kamu makamlarınca meşru amaç ve araçlarla ve ölçülü olmak kaydıyla ifade ve basın özgürlüğüne müdahalede bulunulabileceği, nefreti ve şiddeti teşvik eden hatta meşru sayan her türlü ifadeye yaptırım uygulanmasının ve bunların önlenmesinin gerekli olduğu ifade edilmelidir.

Mahkemlerce ifade ve basın özgürlüğüne müdahalede bulunulurken basının düşüncenin iletilmesi ve yayılmasındaki rolü, bireyin ve toplumun bilgilenmesine sağladığı katkı ve bu anlamda çoğulcu demokratik düzenin vazgeçilmez unsurlarından olduğu gözetilerek ifade edilen söz, yazı, resim ve benzeri şeylerin içeriğinde şiddet çağrısı veya nefret söylemi olmadığı sürece kişilerin cezai soruşturmalara maruz kalmamalarına dikkat edilmeli, özellikle hapis cezası vermekten kaçınılarak haksız müdahalelere karşı bireyin korunmasında diğer tedbirlere öncelik verilmelidir.

İfade özgürlüğü konusunda devletin pozitif ve negatif yükümlülükleri bulunmaktadır. Kamu makamları negatif yükümlülük kapsamında Anayasa'nın 13. ve 26. maddeleri kapsamında zorunlu olmadıkça ifadenin açıklanmasını ve yayılmasını yasaklamamalı ve yaptırımlara tabi tutmamalı; pozitif yükümlülük kapsamında ise ifade özgürlüğünün gerçek ve etkili korunması için gereken tedbirleri almalıdır.

Devletin, bireylerin maddi ve manevi varlığının korunması ile ilgili pozitif yükümlülükleri çerçevesinde şeref ve itibarın korunması hakkı ile diğer tarafın Anayasa'da güvence altına alınmış olan ifade özgürlüğünden yararlanma hakkı arasında adil bir denge kurması gerekir.

AIHM, Axel Springer AG davasında ifade özgürlüğü ile başkalarının şöhretinin çatışması hâlinde çatışan menfaatlerin dengelenip dengelenmediğini, dolayısıyla müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve orantılı olup olmadığını belirlemeye yönelik bazı kriterler geliştirmiştir. Bu kriterler; a) basında yer alan yazı veya ifadelerin kamuoyunu ilgilendiren genel yarara ilişkin bir tartışmaya sağladığı katkı, b) hedef alınan kişinin tanınırlık düzeyi ve yazının amacı, c) ilgili kişinin yayından önceki davranışı, d) bilginin elde edilme yöntemi ve doğruluğu, e) yayının içeriği, biçimi ve sonuçları ve f) yaptırımın ağırlığı olarak ifade edilmiştir (bkz. Axel Springer AG / Almaya, [BD], B.No: 39954/08, 7/2/2012).

Anayasa Mahkemesi, müdahalenin demokratik bir toplumda gerekli olup olmadığını, müdahalede bulunulurken hakkın özüne dokunulup dokunulmadığını, ölçülü davranılıp davranılmadığını ve ifade ve basın özgürlüğü ile başkalarının hak ve şöhret değerlerinin çatışması hâlinde adil bir dengenin kurulup kurulmadığını her olayın kendine has özelliklerine göre takdir edecektir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, yerel bir gazetede yazdığı "Ucuz olmak" başlıklı makale nedeniyle kamu görevlisine hakaret suçundan 7.080 TL adli para cezası, "Motosikletli zibidiler" başlıklı makale nedeniyle iftira suçundan 10 ay hapis ve kamu görevlisine hakaret

suçundan 7.080 TL adli para cezası ile cezalandırılmış ve verilen hükümlerin açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilmiştir. Başvurucu verilen karara karşı itirazda bulunmuş ancak itirazın reddine karar verilmiştir. Başvurucu, yazılarında şikâyetçi kamu görevlisinin ismine yer vermediğini, yaşanan olayları eleştirdiğini, yazının bütününe bakıldığında herhangi birinin kişilik haklarına saldırı amacı taşımadığının açıkça görüldüğünü, konunun ifade ve basın hürriyetiyle doğrudan ilgili olduğunu, mahkemenin bu konuda bilirkişi incelemesi yaptırmadan eksik inceleme ve araştırma sonucu karar verdiğini belirtmiş ve verilen kararların Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde düzenlenen ifade ve basın hürriyetini ihlal ettiğini ileri sürmüştür, ihlalin tespiti ile yeniden yargılanma ve tazminat talebinde bulunmuştur.

“Ucuz olmak” başlıklı köşe yazısı yönünden

Anayasa Mahkemesi, basın yoluyla işlenen hakaret suçlarına ilişkin olarak hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmesi halinde bunun tüm basın üzerinde baskı kurabileceği ve kamuoyunu ilgilendiren konuların tartışılmasından gazetecileri caydırabileceği, böylece bir otosansür kurumuna dönüşebileceğinin göz önünde bulundurulması gerektiğini bu nedenle demokratik bir toplumda şiddet çağrısı veya nefret söylemi gibi çoğulcu demokrasiyi ortadan kaldırmayı amaçlayan ifadeler söz konusu olmadıkça hürriyeti bağlayıcı cezaya hükmedilmekten kaçınılması gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru hakkında ceza davası açılmış ve yargılanmış olmakla birlikte başvuru aleyhine hapis cezası verilmekten kaçınılarak adli para cezasına hükmedildiği ve verilen cezanın da hükmün açıklanmasının geri bırakılması suretiyle uygulanmadığını ve *“Ucuz olmak”* başlıklı yazının içeriği ve amacı, hedef alınan kişinin kimliği ve konumu, yazının bağlamı, uygulanan yaptırımın ağırlığı gibi hususlar bir bütün olarak değerlendirildiğinde başvuru konusunun ifade ve basın özgürlüğüne yapılan müdahalenin ölçüsüz olduğunun söylenemeyeceği tespitini yapmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, ifade ve basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olduğu anlaşıldığından Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde korunan hakların ihlal edilmediğine karar vermiştir.

“Motosikletli zibidiler” başlıklı köşe yazısı yönünden

Anayasa Mahkemesi, *“Motosikletli zibidiler”* başlıklı köşe yazısı, derece mahkemesinin gerekçeli kararı, dosyada yer alan tüm deliller bir bütün olarak değerlendirildiğinde; başvuru tarafından kaleme alınan yazı nedeniyle iftira ve hakaret suçlarından başvurucuya öngörülen yaptırımın, ifade ve basın hürriyetine müdahale teşkil ettiğini ve bu müdahalenin haklı, öngörülebilir, demokratik bir toplumda gerekli ve ölçülü olup olmadığının değerlendirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme başvuru konusu makalede genel olarak siyaset, özel sektör ve emniyet kurumları hakkında değer yargısı taşıyan eleştirel bir yaklaşım sergilediği,

eleştirilerin kamuoyunu ilgilendiren ve genel yarara ilişkin bir tartışmaya katkı sağlama amacı taşıdığı, şiddet çağrısı veya nefret söylemi içermediği, yazıda yer alan siyasetçilerin, emniyet yetkililerinin ve özel şirket sahiplerinin kim olduklarının açıkça belirtilmediği, yazıda geçen “motosikletli zibidiler” ifadesiyle emniyet müdürünün mü yoksa yazının başında ifade edilen bir partinin motosikletli oğlu gibilerinin mi kastedildiği konusunun açık bırakıldığı ve yazıda doğrudan bir kişi hedef alınmadığı için sarf edilen sözlerin kişiler hakkındaki değer yargısını mı yoksa olguyu mu ifade ettiği hususlarının ayrıca incelenmesine gerek görülmediği tespitini yapmıştır. Mahkeme, ayrıca, başvuru konusu yazı nedeniyle başvurucuya uygulanan yaptırımın haklı ve demokratik toplumda gerekli olduğunun söylenemeyeceğini belirtmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, ifade ve basın özgürlüğüne yönelik müdahalenin demokratik toplumda gerekli ve ölçülü olmadığı anlaşıldığından Anayasa'nın 26. ve 28. maddelerinde korunan hakların ihlal edildiğine ve ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılmak üzere kararın ilgili mahkemeye gönderilmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 20/2/2014 tarih ve 2013/3175 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk,

Zaman bakımından yetkisizlik

Masumiyet karinesi

Ceza davası,

İdari dava.

Kararın Özü:

Anayasa Mahkemesinin yetkisinin zaman bakımından başlangıcı 23/9/2012 tarihi olup, Mahkeme, ancak bu tarihten sonra kesinleşen nihai işlem ve kararlar aleyhine yapılan bireysel başvuruları inceleyebilecektir.

İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyumsuzlukla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez.

Suç isnadı mahkûmiyete dönüşse bile söz konusu mahkûmiyet hükmü hukuksal anlamda kesinleşmediği sürece masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerekir.

Ceza davasının herhangi bir nedenle düştüğü, belirli bir süre sonra şarta bağlı olarak düşeceği veya sanık hakkında mahkûmiyet hükmü kurulmaksızın davanın ertelendiği durumlarda kişi hakkında masumiyet karinesinin devam ettiğini kabul etmek gerekir.

Ceza davasını takip eden “ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada” da (hukuk, disiplin gibi), masumiyet karinesine özen gösterilmelidir. Bununla birlikte ceza yargılamasında mahkûmiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara dayanılarak bir kişinin disiplin suçundan suçlu bulunması veya hakkında hukuk davası neticesinde tazminata karar verilmesi masumiyet karinesini otomatik olarak ihlal etmez. Bu kapsamda “karar vericilerin kullandıkları dil” kritik önem taşır.

Ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyumsuzluklarda, henüz kesinleşmemiş mahkûmiyet kararına dayanılması masumiyet karinesi ile çelişebilir. Buna karşılık, idari uyumsuzluğun çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt

kişinin yargılanmış olmasından ve mahkûmiyetine dair karardan söz edilmesi, masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli değildir. Bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınarak mahkemece kişinin suçlu olduğuna dair bir yargıda ya da imada bulunulup bulunulmadığının incelenmesi gerekir.

Öte yandan, ceza muhakemesi hukuku ve idare hukuku farklı kural ve ilkelere tabi disiplinlerdir. Kamu görevlisinin davranışı, suç tanımına uymasının yanı sıra disiplin sorumluluğunu gerektirebileceği gibi sicil, terfi, atama gibi işlemlerin tesisinde de idarece takdir yetkisi çerçevesinde göz önünde bulundurulabilir. Böyle durumlarda ceza muhakemesi ile idarece yürütülen işlemler farklı süreçlere tabidir. Ceza muhakemesi sonucunda kişinin isnat edilen eylemi işlemediğine dair hükümler dışında, ceza mahkemesi hükmü idare makamları açısından doğrudan bağlayıcı değildir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, emniyet amiri olarak görev yapmakta iken “görevli memura hakaret” suçundan hakkında kamu davası açılmış ve 2 ay 20 gün hürriyeti bağlayıcı ceza ile cezalandırılmıştır. Temyiz üzerine karar bozulmuş, bozma kararına uyan yerel mahkeme tarafından bu kez hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına hükmedilmiş ve bu karar kesinleşmiştir. Emniyet Genel Müdürlüğünce elektronik ortamda yayınlanan Emniyet Teşkilatı 2010 yılı değerlendirme dönemi terfi sonuçlarına göre başvurucu, 3. sınıf emniyet müdürlüğünden 2. sınıf emniyet müdürü rütbesine terfi ettirilmemiştir. Başvurucunun bu işlemin iptali istemiyle açtığı dava, hukuka aykırılık görülmediği gerekçesiyle reddedilmiştir. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar onanmıştır. Karar düzeltme talebi de reddedilmiştir. Başvurucu, hakkında hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildiğini ve bu kararın ceza hükmünde olmadığını, dolayısıyla rütbe terfiine engel teşkil edecek bir durumunun bulunmadığını, buna rağmen terfi ettirilmemesinin mevzuata aykırı olduğunu, hakkında açılan kamu davasının makul sürede sonuçlandırılmadığını ve bu nedenle terfi değerlendirmesinde 2 ay 20 günlük mahkûmiyet kararının esas alındığını, İdare Mahkemesi kararının verildiği tarihte sonuçlanmış ve kesinleşmiş olmasına rağmen Mahkemece kamu davasının temyiz aşamasında devam etmekte olduğu belirtilerek kesinleşmiş hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararının dikkate alınmadığını belirterek adil yargılanma hakkının ve masumiyet karinesinin ihlal edildiğini ileri sürmüştü, mahrum kaldığı özlük haklarının ödenmesi talebinde bulunmuştur.

Kamu Davasının Makul Sürede Sonuçlandırılmadığı İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi, zaman bakımından yetkisinin başlangıcının 23/9/2012 tarihi olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, kamu davasında kararın, 22/6/2010 tarihinde kesinleştiğini tespit etmiştir.

Mahkeme açıklanan nedenlerle, başvurunun, makul sürede yargılama yapılmadığı iddiasına konu kararın 23/9/2012 tarihinden önce kesinleştiği

anlaşıldığından başvurunun bu kısmının, “*zaman bakımından yetkisizlik*” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

Yargılamanın Adil Olmadığı İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanmasının, delillerin değerlendirilmesinin, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmamasının bireysel başvuru incelemesine konu olamayacağını bunun tek istisnasının, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olması olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme başvuru konusu olayda başvuru konusunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu ve başvuru konusunun yargılama sürecinin hakkaniyete aykırı olduğuna dair bir bilgi ya da belge sunmadığını, aksine terfi ettirilmemesine ilişkin işlemin iptali istemiyle açtığı davada verilen kararın sonucunun adil olmadığı şikâyetini dile getirdiğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik veya bariz takdir hatası da içermediği anlaşıldığından, başvurunun bu kısmının, “*açıkça dayanaktan yoksun olması*” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Masumiyet Karinesinin İhlal Edildiği İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi, masumiyet karinesinin kural olarak, hakkında bir suç isnadı bulunan ve henüz mahkûmiyet kararı verilmemiş kişileri kapsayan bir ilke olduğunu, suç isnadı mahkûmiyete dönüşen kişiler açısından ise, artık “*hakkında suç isnadı olan kişi*” statüsünde olmadıkları için masumiyet karinesi iddiasının geçerli bir dayanağı kalmadığını ancak suç isnadı mahkûmiyete dönüşse bile söz konusu mahkûmiyet hükmü hukuksal anlamda kesinleşmediği sürece masumiyet karinesinin devam ettiğinin kabulü gerektiğini hatırlatmıştır.

Mahkeme, ayrıca, masumiyet karinesinin, ceza yargılaması kapsamında bir usul güvencesi olmasına rağmen, buna ilişkin korumanın uygulanabilir ve etkili şekilde sağlanabilmesi için beraat eden veya bir şekilde hakkındaki ceza yargılaması devam etmeyen kişilere, kamu görevlileri veya otoriteleri tarafından bunlar gerçekte suçlularmış gibi muamele edilmesinin önlenmesi gerektiğini, bu kapsamda ceza davasını takip eden “*ceza yargılaması niteliğinde olmayan herhangi bir yargılamada*” da (hukuk, disiplin gibi), masumiyet karinesine özen gösterilmesi gerektiğini bununla birlikte ceza yargılamasında mahkûmiyetle sonuçlanmamış aynı olaylara

dayanılarak bir kişinin disiplin suçundan suçlu bulunması veya hakkında tazminata karar verilmesinin masumiyet karinesini otomatik olarak ihlal etmeyeceğini ve bu kapsamda *“karar vericilerin kullandıkları dil”*in kritik önem taşıdığını, ceza davası dışında fakat ceza davasına konu olan eylemler nedeniyle devam eden idari uyuşmazlıklarda, henüz kesinleşmemiş mahkûmiyet kararına dayanılmasının masumiyet karinesi ile çelişebileceğini, buna karşılık, idari uyuşmazlığın çözümüne esas teşkil etmesi bakımından salt kişinin yargılanmış olmasından ve mahkûmiyetine dair karardan söz edilmesinin, masumiyet karinesinin ihlal edildiğinden söz edebilmek bakımından yeterli olmadığını, bunun için kararın gerekçesinin bütün halinde dikkate alınarak mahkemece kişinin suçlu olduğuna dair bir yargıda ya da imada bulunulup bulunulmadığının incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, idare mahkemesi kararında, dava konusu terfi ettirilmeme işleminin hukuka uygun olduğu sonucuna ulaşılırken, ceza davasının sonucundan bağımsız olarak soruşturma ve disiplin bilgilerinin, takdir ve taltif belgelerinin ve sicil durumlarının birlikte değerlendirilmesi neticesinde varılan kanaate göre işlem tesis edildiğine vurgu yapıldığı, Mahkeme kararında ek gerekçe olarak yer alan *“ayrıca davacının Kurulda görüşülme tarihi itibarıyla adli yargı yerinde 2 ay 20 gün hapis ve para cezasına mahkûm edildiği ve bu davanın temyiz yargılamasının devam ettiği”* ifadesinin ise Mahkeme tarafından başvuru konusunun suçlu olduğunu kabul ya da ima eden bir gerekçe olduğunun söylenemeyeceği tespitini yapmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru konusunun iddiaları çerçevesinde masumiyet karinesinin ihlal edilmediğinin açık olduğu anlaşıldığından başvurunun bu kısmının *“açıkça dayanaktan yoksun olması”* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2013/3309 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Şikâyetlerin hukuki nitelendirilmesi

Adil yargılanma hakkı

Makul sürede yargılanma hakkı,

Sürenin başlangıcı

Terör ve Terörle Mücadeleden Doğan Zararları Tespit Komisyonu,

Geçici iş yükü

Kararın Özü:

İlke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmaması bireysel başvuru incelemesine konu olamaz. Bunun tek istisnası, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda bariz bir takdir hatası veya açık keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olmasıdır. Bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvurular bariz bir takdir hatası içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemez.

Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyuşmazlıklara ilişkin makul süre değerlendirmesinde, sürenin başlangıcı kural olarak, uyuşmazlığı karara bağlayacak yargılama sürecinin işletilmeye başlandığı, başka bir deyişle davanın ikame edildiği tarih olmakla beraber, bazı özel durumlarda girişimin niteliği göz önünde tutularak uyuşmazlığın ortaya çıktığı daha önceki bir tarih başlangıç tarihi olarak kabul edilebilmektedir.

İdari veya yargısal bir karar organına yapılan başvuru sayısında öngörülemeyecek düzeyde geçici ve olağanüstü bir artış olması nedeniyle başvuruların birikmesine bağlı olarak başvuruların karara bağlanmasında meydana gelen gecikmelerin, zamanında ve yeterli tedbirlerin alınması koşuluyla, makul sürede yargılanma hakkı açısından devletin sorumluluğunu doğurduğu söylenemeyecektir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, 1994 yılında meydana gelen terör olayları nedeniyle köyünden göç etmiş, 20/4/2005 tarihinde göç etmesi nedeniyle uğramış olduğu zararların karşılanması talebiyle idareye başvurmuş, idare 14/4/2009 tarihli kararıyla söz konusu yerleşim yerinin boşaltılmadığını, köye ilişkin ya da şahsa ilişkin doğrudan bir saldırı olmadığını belirterek başvurusunun talebini reddetmiş, bu işleme karşı başvuru tarafından açılan dava ile temyiz ve karar düzeltme başvuruları da reddedilmiştir. Başvurucu terör olayları nedeniyle köyünü terk etmek zorunda kaldığını, uğradığı zararların karşılanması amacıyla yaptığı başvurudan ve akabinde açtığı davadan sonuç alamadığını ve başvurusunun karara bağlanmasının yaklaşık 8 yıl sürdüğünü belirterek mülkiyet ve adil yargılanma hakkının ve özel hayatın korunması yükümlülüğünün ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Yargılamanın Sonucunun Adil Olmadığı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmamasının bireysel başvuru incelemesine konu olamayacağını, bunun tek istisnasının, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti, hukuku ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olması olduğunu, bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvuruların bariz bir takdir hatası içermedikçe Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda başvurusunun iddiaların özünün ilgili kanun hükümlerinin idare ve derece mahkemeleri tarafından yorumlanmasında isabet olmadığına ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğunu tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, mülkiyet hakkı ve özel hayatı koruma yükümlülüğü kapsamında bir inceleme yapılmasının mümkün olmadığı ve derece mahkemesi kararının bariz takdir hatası veya açık keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurusunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Makul Sürede Yargılanma Hakkı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, makul sürede yargılanma hakkının amacının, tarafların uzun süren yargılama faaliyeti nedeniyle maruz kalacakları maddi ve manevi baskı ile sıkıntılardan korunması olduğunu, davanın karmaşıklığı, yargılamanın kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurusunun davanın hızla sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliğinin bir davanın süresinin makul olup olmadığının tespitinde göz önünde bulundurulması

gerektiğini ancak belirtilen kriterlerden hiçbirisinin makul süre değerlendirmesinde tek başına belirleyici olmadığını ayrıca idari veya yargısal bir karar organına yapılan başvuru sayısında öngörülemez düzeyde geçici ve olağanüstü bir artış olması nedeniyle başvuruların birikmesine bağlı olarak başvuruların karara bağlanmasında meydana gelen gecikmelerin, zamanında ve yeterli tedbirlerin alınması koşuluyla, makul sürede yargılanma hakkı açısından devletin sorumluluğunu doğurduğunun söylenemeyeceğini belirtmiştir. Mahkeme, başvuru konusu olayda, idare safahatında, idarenin başvuru yapmış olduğu başvuruya 3 yıl 11 ay 24 gün sonra cevap verdiğini, başvuru yapmış olanın başvurusunun karara bağlanmasında yaşanan gecikmenin idareye daha önce yapılmış diğer başvuruların incelenmesi nedeniyle ortaya çıktığının açık olduğu ve geçici olarak ortaya çıkan iş yükü artışının yapısal bir soruna dönüştüğünün ve yetkililerin bu konuda üzerine düşeni yapmadıklarının söylenemeyeceği tespitinde bulunmuştur. Mahkeme, yargılama aşamasında ise, yargılama faaliyetinin toplam 3 yıl 5 ay 16 gün sürdüğü, ilk derece yargılamasının yaklaşık 1 yıl 2 ayda gerçekleştiği, temyiz talebi sonrasında Danıştayda temyiz talebinin karara bağlanmasının 9 ayda gerçekleştiği, yargılamanın diğer aşamalarında kayda değer bir gecikmenin yaşanmadığı, ülke genelinde tazminat komisyonlarının aldıkları kararlar sonrasında açılan davalar nedeniyle Danıştaya bu konuda kısa sürede çok sayıda temyiz dosyasının geldiği, ilgili Danıştay dairesinin halihazırda var olan iş yükünün yanı sıra ortaya çıkan bu yeni iş yükünün gecikmeye yol açtığı, geçici iş yükü artışına bağlı olarak ortaya çıkan gecikmenin yapısal bir soruna dönüştüğünün ve yetkililerin bu konuda üzerine düşeni yapmadıklarının söylenemeyeceği tespitlerini yapmış ve davanın tüm koşulları dikkate alındığında toplamda 7 yıl 7 ay 21 günde (20/4/2005-11/12/2012 tarihleri arasında) başvurunun karara bağlanmasında kamu otoritelerine ve yargılama organlarına atfedilebilecek bir gecikmenin olduğunun söylenemeyeceği kanaatine ulaşmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 36. maddesinin gerektirdiği makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediğine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2013/3912 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Açıkça dayanaktan yoksunluk

Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları,

Adil yargılanma hakkı

Medeni hak ve yükümlülükler

Meslek kuruluşları seçimleri

Bağımsız ve tarafsız mahkeme

İlçe Seçim Kurulu

İki dereceli yargılanma hakkı.

Kararın Özü:

Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde AİHM'in "medeni hak ve yükümlülükler" deyiminin kapsamını genişletme eğilimi göz önüne alınmalıdır.

Oda yönetim ve disiplin kurullarında üye olmak ve odanın yönetsel işlerinde görev almak için seçimlerde aday olmak hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan güvencelerden faydalanacağı kabul edilmelidir.

İlçe Seçim Kurulu Başkanının seçim konularıyla ilgili şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin hükme bağlama görevi yönünden yargısal bir faaliyet icra ettiği ve hâkim bağımsızlığı ve tarafsızlığına sahip olduğu kabul edilmiştir. Bu sebeple, seçim konularıyla ilgili şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin hükme bağlama görevi yönünden İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının klasik yargı teşkilatı içindeki mahkemeler dışında kalan ama yargılama faaliyetinde bulunan organları da kapsayacak şekilde Anayasa'nın 36. maddesinde "yargı yeri" olarak belirlenen organlardan olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Kanun yoluna başvuru hakkı, adil yargılanma hakkının kapsamı içerisinde kabul edilmektedir. Bunun nasıl yapılacağı ise usul hükümleri ile gösterilmektedir. Anayasa'nın 142. maddesinde "mahkemelerin kuruluşunun, görev ve yetkilerinin, işleyişlerinin ve yargılama usullerinin" yasa ile düzenlenmesi öngörülmüştür. Kanun yoluna ilişkin düzenlemeler, yargılama usulü kapsamındadır. Yargılamanın olabildiğince hızlı sonuçlanması ve sonuçların bir an önce açıklanması gerektiğinden

her karara karşı değil, fakat önemli kararlara karşı kanun yoluna gidilmesi gereği benimsenmektedir. Nitekim mahkemelerce verilen tüm kararlara karşı kanun yolunun açık tutulması, kanun yolu kurumunu işlemez duruma getirebilir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Odasının (SMMM) organlarının belirlenmesi için yapılan oda seçimlerine Meslekte Birlik Gurubunun başkanı sıfatıyla katılmak istemiş, başvurusunun başkanı olduğu grup adına verdiği aday listesi Divan Başkanlığı tarafından, tüm adayların ayrı ayrı dilekçe vermesi gerektiği gerekçesiyle reddedilmiş, başvuru eksikliği gidererek listeyi tekrar Divan Başkanlığına vermek istemiş, ancak Divan Başkanlığı verilen süre içerisinde eksiklik giderilmediği gerekçesiyle aday listesini kabul etmemiştir. Başvurucunun bu karara yaptığı itiraz Oda Genel Kurulunda reddedilmiş ve oda seçiminin iptali için yaptığı itiraz başvurusu da İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının kararı ile reddedilmiştir. İlçe Seçim Kurulu Başkanlığı kararını kesin olarak vermiştir. Başvurucu bu karara karşı karar düzeltme talebinde bulunmuş; Başkanlık karar düzeltme talebinin reddine karar vermiştir. Başvurucu, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının, konuyla ilgili yasaya açıkça aykırı karar vermesiyle ve ayrıca kararın kesin olarak verilmesiyle Anayasa'nın 36. maddesinde tanımlanan adil yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Adil Yargılanma Hakkı (Medeni hak ve yükümlülükler)

Anayasa Mahkemesi, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenebilmesi için, kamu gücü tarafından müdahale edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerektiğini; Anayasa'da adil yargılanma hakkının kapsamı düzenlenmediğinden bu hakkın kapsam ve içeriğinin, Sözleşme'nin "Adil yargılanma hakkı" kenar başlıklı 6. maddesi çerçevesinde belirlenmesi gerektiğini, Sözleşme'nin adil yargılanma hakkını düzenleyen 6. maddesinde ise adil yargılanmaya ilişkin hak ve ilkelerin "medeni hak ve yükümlülükler ile ilgili uyumsuzlukların" ve bir "suç isnadının" esasının karara bağlanması esnasında geçerli olduğu belirtilerek hakkın kapsamının bu konularla sınırlandırıldığını hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurusunun bireysel başvuru hakkına sahip olup olmadığını belirlemek açısından öncelikle oda seçimlerinde aday olma hakkının "medeni" bir hak olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceğinin tespiti gerektiğini, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan adil yargılanma hakkının kapsamının belirlenmesinde de AİHM'in "medeni hak ve yükümlülükler" deyiminin kapsamını genişletme eğiliminin göz önüne alınması gerektiğini ifade etmiş ve somut olayda, başvurusunun oda yönetim ve disiplin kurullarında üye olmak ve odanın yönetsel işlerinde görev almak için seçimlerde

aday olmak hakkının Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan güvencelerden faydalanacağı kabul edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Adil Yargılanma Hakkı (İlçe Seçim Kurulu)

Öte yandan Mahkeme, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının, Anayasa'nın 36. maddesinde yer alan "yargı mercileri" deyimini kapsamına girip girmediği hususunu da açıklığa kavuşturmuştur. Mahkeme yaptığı değerlendirmede, İlçe Seçim Kurulu Başkanının seçim konularıyla ilgili şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin hükme bağlama görevi yönünden yargısal bir faaliyet icra ettiği ve hâkim bağımsızlığı ve tarafsızlığına sahip olduğu, bu sebeple, seçim konularıyla ilgili şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin hükme bağlama görevi yönünden İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının klasik yargı teşkilatı içindeki mahkemeler dışında kalan ama yargılama faaliyetinde bulunan organları da kapsayacak şekilde Anayasa'nın 36. maddesinde "yargı yeri" olarak belirlenen organlardan olduğu sonucuna varmıştır.

Adil Yargılanma Hakkı (Yargılamanın Adil Olmadığı)

Anayasa Mahkemesi, ilke olarak derece mahkemeleri önünde dava konusu yapılmış maddi olay ve olguların kanıtlanması, delillerin değerlendirilmesi, hukuk kurallarının yorumlanması ve uygulanması ile derece mahkemelerince uyuşmazlıkla ilgili varılan sonucun esas yönünden adil olup olmamasının bireysel başvuru incelemesine konu olamayacağını, bunun tek istisnasının, derece mahkemelerinin tespit ve sonuçlarının adaleti ve sağduyuyu hiçe sayan tarzda açık bir keyfilik içermesi ve bu durumun kendiliğinden bireysel başvuru kapsamındaki hak ve özgürlükleri ihlal etmiş olması olduğunu, bu çerçevede, kanun yolu şikâyeti niteliğindeki başvuruların açıkça keyfilik bulunmadıkça Anayasa Mahkemesince esas yönünden incelenemeyeceğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru konusunun iddialarının mevzuatın yorumlanmasına, delillerin değerlendirilmesine ve esas itibarıyla yargılamanın sonucuna ilişkin olduğu tespitini yapmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvuru tarafından ileri sürülen iddiaların kanun yolu şikâyeti niteliğinde olduğu, derece mahkemesi kararının açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının "açıkça dayanaktan yoksun olması" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Adil Yargılanma Hakkı (İki dereceli yargılanma hakkı)

Anayasa Mahkemesi, kanun yoluna başvuru hakkının, adil yargılanma hakkının kapsamı içerisinde kabul edildiğini ancak yargılamanın olabildiğince hızlı sonuçlanması ve sonuçların bir an önce açıklanması gerektiğinden her karara karşı değil, fakat önemli kararlara karşı kanun yoluna gidilmesi gereğinin benimsendiğini, mahkemelerce verilen tüm kararlara karşı kanun yolunun açık tutulmasının, kanun yolu kurumunu işlemez duruma getirebileceğini belirtmiştir. Mahkeme başvuru

konusu olayda, İlçe Seçim Kurulu Başkanının kararına karşı herhangi bir kanun yolu öngörülmemiş olduğu ve kararların kesin olduğu, bunun amacının SMMMÖ ve Birlik organlarının seçimlerine ilişkin şikâyetlerin ivedilikle sonuçlandırılması ve birlik organlarının belirlenmesi olduğu, bir başka ifade ile kanun koyucunun, önemsiz sayılabilecek bazı itirazlardan ötürü verilen kararlara karşı kanun yoluna başvurulmasına kanun ile sınır getirdiği tespitini yapmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, İlçe Seçim Kurulu Başkanlığının kararını kanunlardaki usul şartlarına uygun biçimde kesin olarak verdiği ve Başkanlığın kararının açık bir keyfilik de içermediği anlaşıldığından başvurunun bu kısmının “açıkça dayanaktan yoksun olması” nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 14/1/2014 tarih ve 2013/5062 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Konu bakımından yetkisizlik,
Açıkça dayanaktan yoksunluk.

Zorla çalıştırma ve angarya yasağı,
Ücrette adalet sağlanması,

Kararın Özü:

Zorla çalıştırmadan söz edilebilmesi için, kişinin ceza tehdidi altında ve rızası bulunmaksızın çalıştırılması gerekmektedir.

Angarya, zorla çalıştırmanın bedel ödenmeksizin yaptırılan şekli olarak kabul edilebilir. Dolayısıyla, angarya yasağı ile ilgili şikâyetlerin de zorla çalıştırma yasağı kapsamında incelenmesi gerekir.

AİHM'e göre bir eylemin zorla çalıştırma veya zorunlu çalışma sayılabilmesi için: 1) Kişinin işi kendi iradesine aykırı olarak yapması, 2) İş yapma yükümlülüğünün "haksız" veya "baskıcı" olması veya yapılmasının katlanılmaz sıkıntılara yol açması gerekir. Ayrıca kişinin bu işi önceden rızasıyla yapıp yapmadığı, bir kuruma isteyerek girip girmediği, normal yurttaşlık veya mesleki yükümlülüğünün bir parçası olan bir hizmeti ifa edip etmediği de dikkate alınmalıdır. Angarya ise, zorla çalıştırmanın bedel ödenmeksizin yaptırılan şeklidir. Ücrette adaletin sağlanması hakkı, Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmemektedir.

Kararın Özeti:

Başvurucu, Tapu Sicil Müdürlüğünde şef olarak görev yapmakta iken Tapu Sicil Müdürlüğü görevini yürütmek üzere yetkilendirilmiş, ilgili idareden kendisine vekâlet ücreti ödenmesi talebinde bulunmuş, anılan talebin zımnen reddi üzerine dava açmış, Mahkeme, davayı kabul etmiş ancak bu karar Danıştayca bozulmuş ve Mahkeme ise bozma kararına uymuştur. Başvurucu tarafından temyiz edilen karar, Danıştayca onanmış, karar düzeltme başvurusu da reddedilmiştir. Başvurucu, vekaleten ifa ettiği tapu sicil müdürlüğü görevini görevi sırasında asil olarak görev

yapan bir müdürün kullanabileceği tüm yetkileri kullanarak sorumluluk altına girdiğini, devletin hem bir personelini daha çok sorumluluk ve ücret gerektiren bir işte çalıştırmasının hem de ücret vermemesinin angarya yasağına aykırı olduğunu belirterek, Anayasanın 10., 18., 40. ve 55. maddelerinde düzenlenen haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür..

Zorla Çalıştırma ve Angarya Yasağı Yönünden

Anayasa Mahkemesi, zorla çalıştırmadan söz edilebilmesi için, kişinin ceza tehdidi altında ve rızası bulunmaksızın çalıştırılması gerektiğini, angaryanın ise, zorla çalıştırmanın bedel ödenmeksizin yaptırılan şekli olarak kabul edilebileceğini belirtmiştir. Mahkeme başvuru konusu olayda, müdürlük görevi ile başvurucunun yetki ve sorumluluk alanı genişlemiş ise de, bu görev ile daha önce yürütmekte olduğu şeflik görevinin birbiriyle ilgisiz görevler olmadığı, başvurucunun yine mesleki faaliyet alanıyla ilgili ve de kariyer olarak daha üst bir görevde çalışmaya devam ettiği, bu görevin kendisine mesleki anlamda katkı ve deneyim sağlayacağını kuşkusuz olduğu ve eski görevi ile aynı mesaiye tabi olduğu, öte yandan, başvurucunun müdür olarak görevlendirilmesinin anılan kadronun boş olmasından ve bu boşluk nedeniyle kamu hizmetinin yürütülmesine ilişkin oluşabilecek aksaklıkların önlenmesi ve giderilmesi amacından kaynaklandığı tüm bu hususlar birlikte değerlendirildiğinde, üstlendiği görevin başvurucuya makul olmayan, orantısız bir külfet yüklediği söylenemeyeceğinden, daha fazla yetki ve sorumluluğu bulunan tapu sicil müdürlüğü görevini yürütmesi nedeniyle başvurucuya ayrıca bir ücret ödenmemesinin, Anayasa bağlamında zorla çalıştırma ve dolayısıyla angarya olarak nitelendirilemeyeceği tespitinde bulunmuştur.

Mahkeme açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 18. maddesinin ihlal edildiği iddiasının "*açıkça dayanaktan yoksun olması*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

Ücrette Adalet Sağlanması Yönünden

Anayasa Mahkemesi, Anayasa Mahkemesine yapılan bir bireysel başvurunun esasının incelenbilmesi için, kamu gücü tarafından ihlal edildiği iddia edilen hakkın Anayasa'da güvence altına alınmış olmasının yanı sıra Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi (AİHS) ve Türkiye'nin taraf olduğu ek protokollerinin kapsamına da girmesi gerektiğini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvurucunun ihlal edildiğini ileri sürdüğü ücrette adaletin sağlanması hakkının, Anayasa ve AİHS ve buna ek Türkiye'nin taraf olduğu protokollerin ortak koruma alanına girmediğini tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, başvurucunun Anayasa'nın 55. maddesinin ihlal edildiği iddiasının "*konu bakımından yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi Birinci Bölümünün 6/2/2014 tarih ve 2013/5554 sayılı kararı.

Sistematik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

Kişi yönünden yetkisizlik

Özel hukuk tüzel kişileri,

Güncel ve kişisel bir hakkın doğrudan etkilenmesi (mağdur)

Kararın Özü:

6216 sayılı Kanun'un 46. maddesinin (1) numaralı fıkrasında, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceği kurala bağlanmış, buna karşılık aynı maddenin (2) numaralı fıkrasının ikinci cümlesinde ise özel hukuk tüzel kişilerinin sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabilecekleri belirtilmiştir.

Başvurucu şirketin işçilerine ödediği ücretlerden kesinti yapmak suretiyle ödediği gelir vergisinin Anayasa Mahkemesi kararı gerekçe gösterilerek fazla ödendiği ileri sürülmek suretiyle yapılan başvuruda, özel hukuk tüzel kişisi olan şirketin güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmediği gibi tüzel kişiliğe ait bir hak da ihlal edilmiş olmadığından, başvurucu şirketin mağdur statüsü bulunmamaktadır.

Kararın Özeti:

Başvurucu şirket, Anayasa Mahkemesince verilen bir iptal kararı sonrasında, çalışanlarının gelirinden kesinti yaparak fazla ödediği gelir vergisinin düzeltme hükümlerine göre terkin edilerek, şirket hesabına yatırılmasını talep etmiş, idare bu talebi reddetmiş, ret işlemine karşı açılan dava ile itiraz ve karar düzeltme başvuruları da reddedilmiştir. Başvurucu şirket, Gelir Vergisi Kanunu'nun 103. maddesi uyarınca işçilerinin ücretlerinden %35 oranında tevkifat yaparak vergi dairesine ödeme yaptığını, daha sonra Anayasa Mahkemesinin maddede yer alan "... fazlası % 35 oranında ..." ibaresinin, "ücret gelirleri" yönünden Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptaline karar verdiğini, fazla yatırılan vergilerin düzeltme yoluyla iadesi talebinin Müdürlük tarafından reddedilmesinin eşitlik ilkesine aykırı olduğunu, bu işlemin iptali istemiyle açtığı davanın reddedildiğini, işçilerinin dava açma ve bireysel başvuru yapma konusunda şirketten talepte bulduklarını,

tevkifat yapmak suretiyle ödediği vergilerin iade edilmemesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüş ve tazminat talebinde bulunmuştur.

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun ancak ihlale yol açtığı ileri sürülen işlem, eylem ya da ihmal nedeniyle güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenenler tarafından yapılabileceğini, özel hukuk tüzel kişilerinin ise sadece tüzel kişiliğe ait haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle bireysel başvuruda bulunabileceklerini hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda, başvuru şirket tarafından vergi dairesine ödenen ve Anayasa Mahkemesi kararı gerekçe gösterilmek suretiyle fazla ödendiği ileri sürülen gelir vergisinin, şirketin kendisinin elde ettiği gelir nedeniyle vergi dairesine ödediği bir vergi olmadığını, işçilerin elde ettiği ücretlere tekabül eden ve işçiler hesabına ödenen bir vergi olduğunu ve başvuru şirketin, işçilerine ödediği ücretten kesinti yapmak suretiyle hesapladığı gelir vergisini sorumlu sıfatıyla ödediğini belirtmiş; bu durumda, başvuru şirketin işçilerine ödediği ücretlerden kesinti yapmak suretiyle ödediği gelir vergisinin Anayasa Mahkemesi kararı gerekçe gösterilerek fazla ödendiği ileri sürülmek suretiyle yapılan başvuruda, özel hukuk tüzel kişisi olan şirketin güncel ve kişisel bir hakkı doğrudan etkilenmediği gibi tüzel kişiliğe ait bir hakkın da ihlal edilmiş olmadığı tespitini yapmıştır.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, özel hukuk tüzel kişisi olan başvuru şirketin mağdur sıfatı taşımadığı anlaşıldığından başvurunun, diğer kabul edilebilirlik şartları yönünden incelenmeksizin "*kişi yönünden yetkisizlik*" nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)

Karar Bilgileri:

Anayasa Mahkemesi İkinci Bölümünün 6/3/2014 tarih ve 2014/912 sayılı kararı.

Sistemik Kavramlar Dizisi

Kabul edilemezlik nedenleri

30 gün kuralı

Kişi özgürlüğü ve güvenliği hakkı

Tutukluluğun hukukiliği

Gerekçeli kararın açıklanmaması.

Kararın Özü:

Bireysel başvurunun ön şartlarından birisi de başvuru süresi olup, süre başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmüdür.

Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası gereğince özgürlükten yoksun bırakmanın "kanuni" olup olmadığının "kisa sürede" incelenmesi gerekir. Anayasanın bu hükmü uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişi, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahiptir. Fıkra kısıtlama sebebi bakımından bir ayırım yapılmadığından, başvuru hakkı kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılma ile sınırlı değildir.

Özgürlükten yoksun bırakmanın hukuka uygunluğu kavramı, buna karar veren merciin kanunen yetkili olmasını da kapsamaktadır.

Başvurucunun özgürlüğünden yoksun bırakılmasına ilişkin kararın hukukiliğini temyiz mercii önünde denetleme hakkını kullanamamasının hukuk güvenliği ve hukuki belirlilik ilkelerine uygun olduğu söylenemez.

Kararın Özeti:

Başvurucu 2008-2010 yılları arasında Türk Silahlı Kuvvetlerinde Genelkurmay Başkanlığı görevini yerine getirdikten sonra orgeneral rütbesiyle emekli olmuş, kamuoyunda "internet andıcı davası" adıyla bilinen dava kapsamında tutuklanmış, bu dava kamuoyunda "Ergenekon davası" olarak adlandırılan dosyada birleştirilmiş ve dava sonunda başvurunun müebbet hapis cezasıyla cezalandırılmasına ve tutukluluk halinin devamına karar verilmiştir. Açıklanan hükme ilişkin gerekçeli

karar henüz dava dosyasına girmemiştir. Başvurucu mahkûmiyet kararından sonra hükmen tutuklu olduğu dönemde tahliye talebinde bulunmuş ancak Mahkeme “kovuşturma aşaması tamamlandığı ve hükmen tutukluluk kararına yapılan itirazın reddine karar verildiği” gerekçesiyle talep hakkında karar verilmesine yer olmadığına karar vermiş, bu karara yapılan itiraz da reddedilmiştir. Başvurucu, kişi hürriyetiyle ilgili olarak; tutuklama ve tutukluluğun devamına karar veren mahkemenin “görevli” mahkeme olmaması, görevli mahkemenin Anayasa’nın Yüce Divan sıfatıyla Anayasa Mahkemesi olması nedeniyle, kanuni hâkim güvencesi kapsamında hürriyetten yoksun bırakmanın “hukukun öngördüğü usule uygun olmaması” nedeniyle Anayasanın 19. maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarının ihlal edildiğini; hüküm kesinleşinceye kadar kişi sanık olduğundan ve bu nedenle hukuken “tutuklu” olması nedeniyle, makul süre aşıldığı gerekçesiyle serbest bırakılma taleplerinin “ilgili” ve “yeterli” gerekçe gösterilmeden kanuni terimlerin tekrarıyla görevli olmayan yargı merciince reddedilmesinin, adli kontrole tabi olarak salıverilme imkânının göz önünde tutulmamasının Anayasanın 19. maddesinin yedinci fıkrasını ihlal ettiğini; kesin hüküm verilinceye kadar kovuşturma aşaması devam ettiğinden hüküm verildikten sonra tahliye talebi hakkında karar verilmemesi nedeniyle Anayasanın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

Anayasa’nın 19. Maddesinin İkinci, Üçüncü ve Yedinci Fıkralarının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi, bireysel başvurunun ön şartlarından birisinin de başvuru süresi olduğunu ve sürenin başvurunun her aşamasında dikkate alınması gereken bir usul hükmü olduğunu hatırlatmıştır. Mahkeme, başvuru konusu olayda tutuklu olarak devam eden yargılamada mahkûmiyet kararının açıklandığı 5/8/2013 tarihinde “bir suç isnadına bağlı olarak” tutulma halinin sona erdiğini tespit etmiş ve Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci, üçüncü ve yedinci fıkralarının ihlal edildiği şikâyetleri yönünden başvuruda süre aşımı olduğu sonucuna varmıştır.

Anayasa’nın 19. Maddesinin Sekizinci Fıkrasının İhlal Edildiği İddiası Yönünden

Anayasa Mahkemesi Anayasa’nın 19. maddesinin sekizinci fıkrası hükmü uyarınca hürriyeti kısıtlanan kişinin, kısa sürede durumu hakkında karar verilmesini ve bu kısıtlamanın kanuna aykırılığı halinde hemen serbest bırakılmasını sağlamak amacıyla yetkili bir yargı merciine başvurma hakkına sahip olduğunu, fıkra da kısıtlama sebebi bakımından bir ayırım yapılmadığından, başvuru hakkının kuvvetli suç şüphesi ve tutuklama nedeniyle özgürlüğünden yoksun bırakılma ile sınırlı olmadığını ve Anayasa’nın 19. maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen özgürlükten yoksun bırakılma hallerinde de bu güvencenin geçerli olduğunu belirtmiştir. Mahkeme başvuru konusu olayda, hüküm tarihinden itibaren yedi ayı aşan bir süredir gerekçeli kararın dosyaya konulmamış olması nedeniyle başvuru, mahkûmiyete bağlı olarak tutukluluğun devamına ilişkin kararın görevli olmayan bir mahkeme tarafından verildiği, dolayısıyla özgürlükten yoksun bırakmanın

hukuki olmadığı yönündeki iddiasını temyiz mercii önüne götürememesi sonucu ortaya çıktığını tespit etmiştir.

Mahkeme, açıklanan nedenlerle, Anayasa'nın 19. maddesinin sekizinci fıkrasının ihlal edildiğine, gereğinin yapılması ve başvurucunun tahliye talebi hakkında karar verilmesi amacıyla karar örneğinin Mahkemesine gönderilmesine karar vermiştir.

[Kararın tam metni için web bağlantısı](#)